

Ministerie van Landbouw, Visserij,
Voedselzekerheid en Natuur

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

Datum 29 juni 2026
Betreft Beantwoording Kamervragen Jaarverantwoording LNVN 2025

Geachte Voorzitter,

Hierbij zend ik u de antwoorden op de vragen van de Tweede Kamer commissie Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur over de Jaarverantwoording LNVN 2025 (jaarverslag, Slotwet en Verantwoordingsonderzoek) (36945-XIV), ingezonden 27 mei 2026.

Jaimi van Essen
Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

Silvio Erkens
Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur

36945 XIV

Ons kenmerk
FEZ / 106770924

SLOTWET

1.

Wat zijn de praktische vereisten, wat betreft hoeveelheid en soort materiaal, waaraan het strooisel in koloniekooien moet voldoen conform artikel 2.71, lid 2, onder c van het Besluit houders van dieren?

Antwoord:

De definitie van strooisel als bedoeld in dit artikel is gedefinieerd in artikel 2.66 Besluit houders van dieren en luidt: *'houtkrullen, stro, gehakseld stro, turf, zand of ander materiaal met een losse structuur dat legkippen in staat stelt aan hun ethologische behoeften te voldoen'*. Met deze definitie wordt invulling gegeven een wat wordt verwacht in de praktijk.

2.

Hoeveel meldingen van mogelijke wetsovertredingen op het gebied van dierenwelzijn bij individuele bedrijven heeft de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) sinds 2020 per jaar ontvangen van de geaccepteerde private controle-instantie Integrale Ketenbeheersing (IKB) Ei, de geaccepteerde private controle-instantie IKB Kip, de geaccepteerde private controle-instantie IKB Nederland Varken, de geaccepteerde private controle-instantie IKB Nederland exportwaardige laad- en losplaatsen (ELL) en overige private controle-instanties, uitgesplitst per diersoort?

Antwoord:

De afspraak met de geaccepteerde kwaliteitssystemen is dat ze de vastgestelde potentiële wetsovertredingen binnen hun eigen systematiek opheffen. Ze melden alleen ernstige misstanden die ze niet binnen hun eigen reglement kunnen opheffen. De NVWA heeft geen meldingen/signalen ontvangen over dierenwelzijnsproblemen van private controlesystemen sinds 2020.

3.

Is bij de meest recente naleefmeting vleeskalveren uit 2021 geïnspecteerd op artikel 2.41 lid 3 uit het Besluit houders van dieren, te weten een afdoende hoog hemoglobinegehalte (hb) om bloedarmoede te voorkomen? Zo ja, hoe is hierop gecontroleerd, hoe vaak is hierop gecontroleerd, hoe hoog bleek dat gehalte gemiddeld, hoe vaak was sprake van een hb van minder dan 4,5 micromol per liter op individueel niveau van een kalf en hoe vaak bleek artikel 2.41 lid 3 overtreden? Indien hierop niet is geïnspecteerd, waarom is dat niet gebeurd?

Antwoord:

Bij de naleefmeting vleeskalveren uit 2021 is niet geïnspecteerd op artikel 2.41 lid 3 uit het Besluit houders van dieren. Het is tijdens inspecties lastig vast te stellen of aan dit artikel wordt voldaan, dit artikel wordt derhalve als niet voldoende handhaafbaar, noch uitvoerbaar beschouwd. Dit heeft er onder andere mee te maken dat inspecteurs niet bevoegd zijn om bloedmonsters te nemen. Daarnaast is beoordeling van de kwaliteit van

de verstrekte voeding, ten behoeve van de borging van een voldoende hemoglobinegehalte ter plaatse niet mogelijk. In aanloop naar de AMvB dierwaardige veehouderij zijn het ministerie van LNV en de NVWA in gesprek over de handhaafbaarheid van dit artikel.

4.

Voor welke diergroepen zijn in 2025 naleefmetingen dierenwelzijn gedaan, lopen momenteel naleefmetingen of zijn naleefmetingen gepland?

Antwoord:

Voor de diergroep vleesvee is in 2025 een naleefmeting gedaan. Voor de diergroep paard is in 2025 een naleefmeting gestart en deze loopt door in dit jaar. Voor de diergroep kalkoen is in 2025 een naleefmeting gedaan. Voor de diergroep opfok legkippen en opfok (groot)ouderdieren legkippen is in 2025 een naleefmeting gestart en deze loopt door in dit jaar. Voor de diergroepen eend en melkgeit wordt in 2026 een naleefmeting gedaan. Voor de komende jaren zijn voor andere diergroepen naleefmetingen voorzien.

5.

Klopt het dat, doordat inspecties dierenwelzijn bij grazers veelal plaatsvinden naar aanleiding van meldingen van burgers die hulpbehoevende dieren in de wei zien, inspecties bij melkveebedrijven die jaarrond opstallen minder dan gemiddeld plaatsvinden ten opzichte van melkveebedrijven die beweiden?

Antwoord:

Het klopt dat er bij de NVWA meer meldingen over dierenwelzijn binnenkomen over dieren die zichtbaar zijn voor voorbijgangers dan over dieren die minder zichtbaar zijn. Dit zorgt er waarschijnlijk voor dat er naar aanleiding van meldingen minder melkveebedrijven worden bezocht die jaarrond opstallen. Naast de opvolging van meldingen worden er ook met andere aanleidingen melkveehouderijen bezocht. Zo is er in 2022-2023 een naleefmeting uitgevoerd en zijn er in 2025 op basis van een risicomodel bedrijven bezocht. Bij deze projecten is de zichtbaarheid van melkvee niet van invloed geweest op de geselecteerde bedrijven.

6.

Is er beleid om specifiek bij melkvee dat jaarrond wordt opgesteld (vaker) te inspecteren, bijvoorbeeld om voor het in de vorige vraag genoemde effect te compenseren?

Antwoord:

Er is geen specifiek beleid om vaker te inspecteren bij melkvee dat jaarrond in de stal staat. Er wordt wel door de combinatie van naleefmetingen en risicogerichte projecten beoogd dat er een goed beeld is van de gehele sector en dat de bedrijven waar meer risico's spelen vaker worden bezocht.

7.

Welke dierenwelzijnsindicatoren, gemeten in de slachterij, past de NVWA momenteel toe bij haar toezicht op dierenwelzijn op het primaire bedrijf?

Antwoord:

In roodvlees- en pluimveeslachthuizen worden alle dieren voor de slachting onderworpen aan een ante-mortemkeuring door de NVWA-dierenarts. In pluimveeslachthuizen wordt hierbij volstaan met keuring van een representatief deel van elk koppel. Tijdens de ante-mortemkeuring wordt onder andere gecontroleerd of er ten aanzien van het gekeurde dier tekenen zijn die wijzen op schade aan het welzijn van het dier. Ook bij de post-mortemkeuring wordt gecontroleerd of er indicatoren zijn die wijzen op mogelijke welzijnsproblemen op het primaire bedrijf. In pluimveeslachthuizen wordt daarbij structureel gekeken naar aanwijzingen voor een verhoogd aantal dieren met contactdermatitis (voetzoollaesies, hakdermatitis en borstblaren), die zijn ontstaan op het primaire bedrijf. In roodvleesslachthuizen wordt gecontroleerd of er indicaties zijn die wijzen op mogelijke welzijnsproblemen op het primaire bedrijf. Dat kan gaan om bijvoorbeeld vermoedelijk hoogdrachtige dieren (waarvan de draagtijd reeds voor 90% of meer gevorderd is), een slechte verzorgingstoestand (vervulde dieren), een zichtbare verboden ingreep of het onthouden van nodige zorg. Bij tekenen die wijzen op mogelijke welzijnsproblemen op het primaire bedrijf maakt de NVWA-toezichthouder een rapport van bevindingen op. Wanneer een overtreding kan worden bewezen, wordt een bestuurlijke maatregel opgelegd zoals een officiële waarschuwing of een boete. Daarnaast wordt een interne melding gedaan. Interne meldingen worden risicogericht opgevolgd door teams binnen de NVWA die toezicht houden op primaire bedrijven.

8.

Welke dierenwelzijnsindicatoren, gemeten in de slachterij, worden momenteel ontwikkeld door, in overleg met of in samenwerking met de NVWA en het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN), met het oog op de inzet daarvan bij het toezicht door de NVWA op dierenwelzijn op het primaire bedrijf?

Antwoord:

Het risicogericht toezicht op het vangen van pluimvee wordt door de NVWA verder doorontwikkeld. Als de toezichthouder tijdens de slachtfase bepaalde letsels vaststelt, is dit een mogelijke indicator voor onzorgvuldig vangen. Deze letsels worden als risico-indicator gebruikt voor het bepalen welke vangploegen er aanvullende inspecties tijdens het vangen van pluimvee op primaire bedrijven krijgen. In roodvleesslachthuizen zijn er momenteel nog geen dierenwelzijnsindicatoren in ontwikkeling die meetbaar zijn in de slachthuizen met het oog op de inzet daarvan bij het toezicht door de NVWA op dierenwelzijn op het primaire bedrijf.

9.

Hoe vaak heeft de NVWA in 2024 en 2025 een melding gedaan bij de klachtambtenaar over een dierenarts die op een veebedrijf mogelijk in strijd met het veterinair tuchtrecht heeft gehandeld en in hoeveel van die gevallen betrof de verdenking een overtreding op het gebied van dierenwelzijn?

Antwoord:

De NVWA heeft in 2024 vijf zaken en in 2025 negen zaken bij de klachtambtenaar aangedragen over dierenartsen werkzaam op veebedrijven. In zo'n 60% van de gevallen van deze zaak speelt dierenwelzijn een rol.

10.

Hoeveel van de meldingen die de NVWA in 2024 en 2025 bij de klachtambtenaar heeft gedaan over dierenartsen werkzaam op veebedrijven, hebben geleid tot een klacht bij het Veterinair Tuchtcollege en in hoeveel gevallen is afgezien van het indienen van een klacht en om welke reden?

Antwoord:

De NVWA heeft in 2024 vijf zaken en in 2025 negen zaken bij de klachtambtenaar aangedragen over dierenartsen werkzaam op veebedrijven. In 1 zaak is geen tuchtklacht ingediend, wegens persoonlijke omstandigheden van de beklaagde. In alle overige zaken is er een tuchtklacht ingediend.

11.

Hoeveel meldingen van tekortkomingen in de verzorging van dieren en/of schendingen van wet- en regelgeving rond dierenwelzijn en diergezondheid, zoals genoemd in de Code voor de Dierenarts artikel 2.4, heeft de NVWA van 2023 tot en met 2025 ontvangen van dierenartsen, gespecificeerd per jaar en per diersoort?

Antwoord:

Vanwege een technisch probleem is het niet mogelijk gebleken de aantallen meldingen van dierenartsen uit het meldingssysteem van de NVWA te halen. Uit eerder uitgevoerde analyses zijn er wel cijfers voor de diersoorten honden en katten. Daaruit is gebleken dat in 2024 de NVWA 451 meldingen over dierenwelzijn en diergezondheid heeft ontvangen, waarbij de melder heeft aangegeven dierenarts of paraveterinair te zijn. In 2025 waren dit 745 meldingen. Eventuele anonieme meldingen van dierenartsen zijn in deze aantallen uiteraard niet meegenomen.

12

Op welke wijze, door wie en in welke systemen wordt de export van levend pluimvee geregistreerd?

Antwoord:

In het I&R KIP-systeem van de aangewezen databank AVINED kan bij de afvoermelding aangegeven worden dat het om export gaat. Ook kan aangegeven worden om welke pluimveesoort het gaat.

13.

Is er exportcertificering of een exportvergunning nodig voor de export van levend pluimvee? Zo ja, door wie en wanneer wordt deze uitgevoerd dan wel afgegeven?

Antwoord:

Voor de verplaatsingen van levend pluimvee binnen de Europese Unie is altijd een diergezondheidscertificaat nodig. Verplaatsingen van levend pluimvee (niet voor de slacht) mag uitsluitend plaatsvinden vanaf een erkende pluimveehouderij of erkende broederij. Deze erkenningen worden eenmaal per jaar door de NVWA gecontroleerd. Bij elke certificering van een zending levend pluimvee wordt het koppel door een NVWA-dierenarts gecontroleerd.

Voor export buiten de EU zijn de eisen van het derde land leidend. De hierboven beschreven erkenning is altijd nodig.

14.

Op welke wijze, door wie en op welk moment wordt beoordeeld of kippen geschikt zijn voor een voorgenomen transport en op welke wijze wordt hier toezicht op gehouden?

Antwoord:

De NVWA voert steekproefsgewijs controles uit bij het laden van kippen. Daarbij wordt onder ander beoordeeld of de kippen geschikt zijn voor het voorgenomen transport. Om de geschiktheid te bepalen, worden de eisen uit de Transportverordening als uitgangspunt gehanteerd. Dat betekent o.a. dat de dieren niet ziek mogen zijn, ze zich eigenstandig en zonder pijn moeten kunnen voortbewegen en ze geen wonden mogen vertonen.

Voor elke zending pluimvee waar een certificaat voor nodig is voert de NVWA-dierenarts:

- Een documentencontrole van de bij de inrichting bewaarde gezondheids- en productiegegevens uit.
- Een overeenstemmingscontrole van de dieren die deel uitmaken van de zending.
- Een klinische inspectie van het koppel van oorsprong met het oog op de opsporing van klinische tekenen of vermoedens van in de lijst opgenomen ziekten die relevant zijn voor de soort.

Deze controle wordt, conform de Europese regelgeving (voor fokpluimvee en gebruikspluimvee), in de laatste 48 uur voor het vertrek uit de inrichting van oorsprong uitgevoerd. De controle van slachtpluimvee,* wordt in de laatste vijf dagen voor het vertrek uit de inrichting van oorsprong uitgevoerd.

Bovenstaande geldt ook voor export buiten de EU. Bij aanvullende eisen voor derde landen wordt hier op het moment van export rekening mee gehouden en op gecontroleerd.

**Er vindt geen export naar derde landen plaats van pluimvee dat bestemd is voor de slacht.*

15.

Op welke wijze, door wie en in welke systemen wordt de sterfte van vleeskuikens geregistreerd?

Antwoord:

Voor vleeskuikens die gehouden worden in hogere veebezetting (categorie 2 en categorie 3) moet de sterfte bijgehouden worden. Het sterftepercentage wordt vermeld op het afvoerformulier wat wordt geregistreerd in I&R KIP-systeem.

Bij de categorieën gaat het om de bezettingsdichtheid in kg per m² wanneer de dieren volgroeid zijn en afgeleverd worden.

- categorie 2: meer dan 33 tot en met en 39 kg/m²
- categorie 3: meer dan 39 tot en met 42 kg/m

16.

Op welke wijze, door wie en in welke systemen wordt de sterfte van ouderdieren en grootouderdieren in de pluimveesector geregistreerd?

Antwoord:

De pluimveehouder houdt zelf de sterfte bij en moet bij hogere dan normale uitval de NVWA informeren, dit in verband met mogelijke ziektes.

Verder moet er bij het vervoer naar het slachthuis een VKI (voedselketeninformatie) opgemaakt worden waarin ook het uitvalpercentage is opgenomen. Deze gegevens zijn voor het slachthuis en de toezichthoudende instantie (NVWA) en komen niet in de I&R database.

17.

Is het mogelijk om afvoer van dieren te melden in het Identificatie en Registratie (I&R)-systeem zonder daarbij een bestemming in te voeren? Zo ja, wat is daarvoor de reden?

Antwoord:

Voor diersoorten schaaap, geit, varken en pluimvee is in het I&R- systeem verplicht om de nieuwe bestemming (UBN) (pluimvee= kipnummer) binnen Nederland op te geven in de melding.

Voor de diersoort rund is het mogelijk maar niet verplicht om de nieuwe bestemming (UBN) op te geven in de melding. Runderen gaan soms mee met een handelaar, de laatste houder weet dan niet altijd waar de runderen naar toegaan.

18.

Welke officiële benaming hanteren het ministerie van LNV en de NVWA voor bedrijven in Nederland die melkkoeien 'vetweiden' of 'afmesten' nadat zij zijn afgevoerd bij het melkveebedrijf en voordat zij geslacht worden?

Antwoord:

De NVWA gebruikt hier ook de termen 'vetweiden' of 'afmesten' voor. In sommige gevallen worden algemenere benamingen gebruikt en dan behoort deze groep tot vleesvee.

19.

Hoeveel bedrijven waren er in Nederland tussen 2020 en 2025, uitgesplitst per jaar, die melkkoeien 'vetweiden' of 'afmesten' nadat zij zijn afgevoerd bij het melkveebedrijf en voordat zij geslacht worden?

Antwoord:

Bij de registratie van locaties waar runderen worden gehouden, wordt niet vastgelegd met welk doel runderen worden gehouden.

20.

Hoeveel koeien waren er tussen 2020 en 2025, uitgesplitst per jaar, aanwezig op bedrijven die melkkoeien 'vetweiden' of 'afmesten' nadat zij zijn afgevoerd bij het melkveebedrijf en voordat zij geslacht worden?

Antwoord:

Bij de registratie van de runderen wordt niet het doel vastgelegd waarvoor de runderen worden gehouden.

21.

Hoeveel inspecties heeft de NVWA uitgevoerd tussen 2020 en 2025, uitgesplitst per jaar,

op bedrijven die melkkoeien 'vetweiden' of 'afmesten' nadat zij zijn afgevoerd bij het melkveebedrijf en voordat zij geslacht worden?

Antwoord:

Of runderen die op bedrijven gehouden worden t.b.v. vetweiden of afmesten afkomstig zijn van melkveebedrijven wordt niet bijgehouden.

22.

Hoeveel boetes heeft de NVWA opgelegd tussen 2020 en 2025, uitgesplitst per jaar, aan bedrijven die melkkoeien 'vetweiden' of 'afmesten' nadat zij zijn afgevoerd bij het melkveebedrijf en voordat zij geslacht worden?

Antwoord:

Of runderen die op bedrijven gehouden worden t.b.v. vetweiden of afmesten afkomstig zijn van melkveebedrijven wordt niet bijgehouden.

23.

Hoeveel inspecties heeft de NVWA vanaf 2023 tot op heden uitgevoerd bij houders van dieren met betrekking tot de naleving van artikel 1.20 lid 1 onder I van het Besluit houders van dieren (scheiden big van zeug)?

Antwoord:

Het scheiden van het ouderdier is onderdeel van een reguliere welzijnsinspectie van een varkensbedrijf. Daarbij wordt tevens gecontroleerd op de aanvullende voorschriften uit artikel 1.20, derde en zesde lid, van het Besluit houders van dieren. Deze voorschriften zijn van toepassing op vermeerderingsbedrijven waar zeugen met biggen worden gehouden en op gesloten varkensbedrijven. Op vleesvarkensbedrijven zijn deze voorschriften niet van toepassing.

Uit de inspectieregistratie van de NVWA kan niet sluitend worden vastgesteld hoeveel inspecties vanaf 2023 tot op heden zijn uitgevoerd waarbij is gecontroleerd op de naleving van artikel 1.20, eerste lid, onder I, van het Besluit houders van dieren. De registratie van inspecties maakt niet eenduidig inzichtelijk bij welke inspecties dit specifieke voorschrift is gecontroleerd. Wel kan worden bepaald of overtredingen op het betreffende artikel zijn vastgesteld. Zie hiervoor het antwoord op vraag 24 en 25.

24.

Hoeveel overtredingen van artikel 1.20 lid 1 onder I van het Besluit houders van dieren (scheiden big van zeug) heeft de NVWA geconstateerd tijdens deze inspecties vanaf 2023 tot op heden, uitgesplitst per jaar?

Antwoord:

De NVWA heeft vanaf 2023 geen overtredingen van artikel 1.20 eerste lid onder I geconstateerd.

25.

Met welke interventies (mededeling, waarschuwing, boete of corrigerende maatregel) heeft de NVWA de geconstateerde overtredingen van artikel 1.20 lid 1 onder I van het Besluit houders van dieren (scheiden big van zeug) vanaf 2023 tot op heden opgevolgd,

uitgesplitst per jaar?

Antwoord:

De NVWA heeft vanaf 2023 geen overtredingen van artikel 1.20 eerste lid onder I geconstateerd.

26.

Hoeveel inspecties heeft de NVWA vanaf 2025 tot op heden uitgevoerd met betrekking tot de naleving van artikel 3 lid 2 onder f van de Slachtverordening (het mengen van varkens)?

Antwoord:

Artikel 3, lid 2 onder f van Verordening (EG) nr. 1099/2009 (Verordening doden van dieren) betreft het niet in vermijdbaar contact komen met andere dieren die hun welzijn zouden kunnen schaden. De controle op de naleving hiervan maakt onderdeel uit van het reguliere toezicht op het doden van dieren en daarmee samenhangende activiteiten tijdens de ante-mortemkeuring en andere inspecties op het welzijn van dieren bij de aanvoer op slachthuizen. Er worden geen specifieke inspecties gehouden op het mengen van varkens. De controles hierop zijn daarom niet te kwantificeren.

27.

Hoeveel inspecties heeft de NVWA vanaf 2025 tot op heden uitgevoerd met betrekking tot de naleving van artikel 1.12 onder f van de Transportverordening (het mengen van varkens)?

Antwoord:

Punt 1.12 onder f) van hoofdstuk III van bijlage I van Verordening (EG) nr. 1/2005 (Transportverordening) betreft de verplichting om dieren die elkaar vijandig gezind zijn gescheiden te behandelen en te vervoeren. Volgens artikel 6, 8 en 9 van de Transportverordening moet dit punt specifiek nageleefd worden door vervoerders, houders en verzamelcentra. De NVWA houdt toezicht op de naleving van alle voorschriften in Verordening (EG) nr. 1/2005 (Transportverordening) bij de aanvoer van dieren in slachthuizen, tijdens de diergezondheidscertificering op primaire bedrijven en verzamelcentra en tijdens vervoerscontroles onderweg en op verschillende locaties. Bij de uitvoering van dit toezicht kan dit punt gecontroleerd worden, maar dit is afhankelijk van de focus van de controle. Er worden geen specifieke inspecties gehouden op het mengen van varkens. De controles hierop zijn daarom niet te kwantificeren.

28.

Hoeveel inspecties heeft de NVWA vanaf 2025 tot op heden uitgevoerd met betrekking tot de naleving van artikel 2.13 lid 4 van het Bhd (het mengen van varkens)?

Antwoord:

De wetgeving schrijft in artikel 2.13 van het Besluit houders van dieren voor dat varkens in afzonderlijke groepen dienen te worden gehouden. Als een groep eenmaal is gevormd mogen daaraan geen dieren meer worden toegevoegd. Het huisvesten van varkens in afzonderlijke groepen is onderdeel van een reguliere welzijnsinspectie van een varkensbedrijf. Uit de inspectieregistratie van de NVWA kan echter niet sluitend worden vastgesteld hoeveel inspecties vanaf 2025 tot op heden zijn uitgevoerd waarbij is

gecontroleerd op de naleving van artikel 2.13, vierde lid van het Besluit houders van dieren. De registratie van inspecties maakt niet eenduidig inzichtelijk bij welke inspecties dit specifieke voorschrift is gecontroleerd. Daarnaast is tijdens een bedrijfsbezoek niet vast te stellen of individuele dieren aan een eenmaal gevormde groep zijn toegevoegd. Bij inspecties kan daarom alleen aandacht worden besteed aan de bedrijfsvoering rondom groepsvorming van varkens.

29.

Wat is de huidige stand van zaken met betrekking tot de invoering van Pekino-cups in de eendenhouderij, gezien de verplichting dat eendenhouderijen hier in 2030 over moeten beschikken en op hoeveel eendenhouderijen zijn Pekino-cups inmiddels in gebruik?

Antwoord:

De sector is geïnformeerd dat alle eendenbedrijven per 2030 poetswater middels Pekino-cup moeten aanbieden aan eenden. Het is aan de bedrijven zelf wanneer ze daar tot 2030 invulling aan geven. Ik beschik op dit moment niet over de informatie hoeveel bedrijven dat er momenteel al zijn. Ik ga er vanuit dat eendenbedrijven dit komende jaren voortvarend oppakken.

30.

Hoeveel eendagskuikens zijn er in 2025 vanuit Nederland geëxporteerd onder GN-code 01051111, uitgesplitst naar land van bestemming?

Antwoord:

Hieronder een overzicht van het aantal geëxporteerde eendagskuikens per land.

	Vervoermiddel	Vervoer middel	
Plaats van bestemming Land	Vliegtuig	Wegvoertuig	Eindtotaal
België		2.143.411	2.143.411
Cyprus	51.000		51.000
Denemarken		45.125	45.125
Duitsland		6.721.582	6.721.582
Finland		10.504	10.504
Frankrijk		38.002	38.002
Hongarije		61.200	61.200
Italië		1.750.314	1.750.314
Letland		51.500	51.500
Malta	13.770		13.770
Noorwegen		947	947
Oostenrijk		3.000	3.000
Polen		3.437.496	3.437.496
Portugal		55.000	55.000
Roemenië		645.000	645.000
Tsjechië		88.068	88.068

Zweden		60.384	60.384
Eindtotaal	64.770	15.111.533	15.176.303

Ons kenmerk
FEZ / 106770924

31.

Hoeveel eendagskuikens zijn er in 2025 vanuit Nederland geëxporteerd onder GN-code 01051119, uitgesplitst naar land van bestemming?

Antwoord:

Hieronder een overzicht van het aantal geëxporteerde eendagskuikens per land.

Plaats van bestemming: Land	Wegvoertuig	Eindtotaal
België	1.091.910	1.091.910
Duitsland	2.213.518	2.213.518
Frankrijk	128.508	128.508
Griekenland	3.120	3.120
Italië	810.528	810.528
Kroatië	88.550	88.550
Oostenrijk	239.410	239.410
Polen	3.136.175	3.136.175
Portugal	93.816	93.816
Roemenië	37.024	37.024
Spanje	163.928	163.928
Tsjechië	73.981	73.981
Zwitserland	175.616	175.616
Eindtotaal	8.256.084	8.256.084

32.

Hoeveel eendagskuikens zijn er in 2025 vanuit Nederland geëxporteerd onder GN-code 01051191, uitgesplitst naar land van bestemming?

Antwoord:

Hieronder een overzicht van het aantal geëxporteerde eendagskuikens per land.

Plaats van bestemming Land	Wegvoertuig	Eindtotaal
België	468.256	468.256
Bulgarije	37.600	37.600
Denemarken	4.060	4.060
Duitsland	2.023.939	2.023.939
Finland	957	957
Frankrijk	3.138	3.138
Hongarije	161.800	161.800
Italië	42.500	42.500
Kroatië	50.000	50.000

Letland	1.757.860	1.757.860
Litouwen	695.560	695.560
Noorwegen	109	109
Oostenrijk	277.053	277.053
Polen	1.805.135	1.805.135
Roemenië	611.860	611.860
Servië	1.480	1.480
Spanje	968.131	968.131
Tsjechië	657.572	657.572
Zweden	4.826	4.826
Eindtotaal	9.571.836	9.571.836

Ons kenmerk
FEZ / 106770924

33.

Hoeveel eendagskuikens zijn er in 2025 vanuit Nederland geëxporteerd onder GN-code 01051199, uitgesplitst naar land van bestemming?

Antwoord:

Hieronder een overzicht van het aantal geëxporteerde eendagskuikens per land.

Plaats van bestemming Land	Wegvoertuig	Eindtotaal
België	8.550.140	8.550.140
Denemarken	3.686.127	3.686.127
Duitsland	94.668.577	94.668.577
Frankrijk	88.550	88.550
Griekenland	155.507	155.507
Hongarije	3.600	3.600
Italië	150.542	150.542
Kroatië	20.610	20.610
Oostenrijk	105.070	105.070
Polen	8.634.328	8.634.328
Portugal	6.000	6.000
Roemenië	139.840	139.840
Slowakije	2.996.430	2.996.430
Spanje	366.776	366.776
Tsjechië	25.826	25.826
Zwitserland	19.860	19.860
Eindtotaal	119.617.783	119.617.783

34.

Op welke wijze zijn bovengenoemde kuikens vervoerd (per vrachtwagen of per vliegtuig) en kan dit per code en land van bestemming worden uitgesplitst?

Antwoord:

Zie voor de wijze van vervoer de antwoorden bij de bovengenoemde vragen 30 t/m 33.

35.

Welke rassen eendagskuikens zijn in 2025 vanuit Nederland geëxporteerd, uitgesplitst naar land van bestemming en GN-code, op basis van de Trade Control and Expert System (TRACES) exportcertificaten die de NVWA heeft afgegeven?

Antwoord:

In TRACES wordt geen informatie bijgehouden van de rassen eendagskuikens waar exportcertificaten voor worden afgegeven.

36.

Hoeveel kinderen, zwangere vrouwen en mensen in algemene zin lopen momenteel (zo nodig naar schatting) mogelijk een extra risico op neurodegeneratieve ziektes die op latere leeftijd optreden, zoals de ziekte van Parkinson en risico's op ontwikkelingsstoornissen voor jonge en ongebornen kinderen, vanwege het uitblijven van spuitvrije zones, verwijzend naar uitspraak van de Rechtbank Limburg (ECLI:NL:RBLIM:2024:2330)?

Antwoord:

In 2020 concludeerde de Gezondheidsraad dat blootstelling aan chemische gewasbeschermingsmiddelen een risico voor de gezondheid vormt voor omwonenden van landbouwpercelen, vooral voor telers en hun gezinnen. Op basis van buitenlands onderzoek constateerde de raad dat er aanwijzingen waren voor een verband tussen blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen en de kans op gezondheidsschade, zoals de ziekte van Parkinson en ontwikkelingsstoornissen bij kinderen. Hoe groot het risico op deze ziektes precies is, wordt nu bekeken in vervolgonderzoek. Daarvoor lopen onderzoeken zoals OBO-2 en SPARK om meer inzicht te krijgen in mogelijke gezondheidseffecten van blootstelling aan gewasbeschermingsmiddelen. Daarnaast verkennen Wageningen University & Research en het RIVM de mogelijkheden voor een wetenschappelijk onderbouwd model voor de inrichting van spuitzones; een rapport over de haalbaarheid hiervan verschijnt in juli 2026. Tegelijkertijd zet het kabinet zich in voor het verminderen van de afhankelijkheid van chemische gewasbeschermingsmiddelen en het stimuleren van veilige en effectieve alternatieven.

37.

Is de schade die biologische boeren oplopen doordat hun producten besmet raken met pesticiden die op omliggende akkers van gangbare boeren worden gebruikt, juridisch verhaalbaar bij de overheid die hierover onvoldoende beperkende regels stelt aan de toelatingseisen en/of in de gebruiksvoorschriften en/of verhaalbaar op de gangbare boer die de besmetting veroorzaakt?

Antwoord:

Om schade die iemand lijdt succesvol te kunnen verhalen op een ander moet die schade ook daadwerkelijk zijn veroorzaakt door het handelen van die ander. Daarbij geldt als hoofdregel dat degene die stelt schade te lijden of te hebben geleden moet bewijzen dat dat komt door het handelen van die ander. Het gaat daarbij om de concrete omstandigheden in een bepaalde situatie.

Voor de genoemde situatie betekent dit dat biologische boeren hun schade alleen op de

overheid of gangbare boeren kunnen verhalen als die schade is ontstaan als gevolg van onrechtmatig handelen van de overheid of die gangbare boeren en de biologische boeren zelf geen verwijt kan worden gemaakt ten aanzien van die schade.

Ten aanzien van de overheid zou dat onrechtmatig handelen dan moeten bestaan uit het nalaten om voldoende beperkende maatregelen te treffen ten aanzien van de toelating en/of het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Bij zowel de toelating als het gebruik houdt de overheid evenwel rekening met de situatie waarin een bepaald middel wordt toegepast. Daarbij worden bij de gebruiksvoorschriften specifieke eisen gesteld ten aanzien van het gebruik, waarbij onder andere met drift (verwaaiing) rekening wordt gehouden. Gelet hierop en op het feit dat het gaat om de concrete omstandigheden in een bepaalde situatie kan daarmee niet op voorhand worden geconcludeerd dat de schade is ontstaan door onrechtmatig handelen van de overheid wegens het treffen van onvoldoende maatregelen.

Ten aanzien van de gangbare boeren zou van onrechtmatig handelen sprake kunnen zijn als deze zich niet aan de toepasselijke gebruiksvoorschriften hebben gehouden of anderszins onvoldoende zorgvuldigheid hebben betracht bij het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Of de schade van de biologische boeren hierdoor dan ook is veroorzaakt zal, nu het gaat om de concrete omstandigheden in een bepaalde situatie, dan van geval tot geval moeten worden vastgesteld.

38.

Wordt er in de huidige beoordeling van het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) bij toelatingsprocedures van pesticiden rekening gehouden met het risico van besmetting van producten en daardoor schade die gangbare boeren veroorzaken bij omliggende biologische bedrijven? Zo ja, hoe?

Antwoord:

De huidige risicobeoordeling van gewasbeschermingsmiddelen wordt uitgevoerd volgens een wettelijk vastgesteld Europees kader. De toelatingssystematiek is ontworpen om de risico's voor mens, dier en milieu te beoordelen, waarbij ook verwaaiing naar omliggende percelen en milieu wordt beoordeeld. De toelatingssystematiek is echter niet gericht op eventuele economische impact op omliggende biologische bedrijven. Goede afspraken tussen naburige telers en beleidsopties zoals ketenafspraken, regulering van het gebruik of maatregelen in de ruimtelijke ordening, zouden hierbij kunnen helpen. Binnen de lopende gesprekken over het convenant gewasbescherming zullen deze thema's verder worden uitgewerkt waarna uw Kamer hierover zal worden geïnformeerd.

39.

Hoe kan worden verklaard dat ondanks het actieplan 'Groei van biologische productie en consumptie', waarin supermarkten een belangrijke rol is toegedicht voor wat betreft het stimuleren van biologische producten, juist minder verse biologische groente en fruit zijn geteld in de jaarlijkse Ekotelling van Pesticide Action Network Netherlands?

Antwoord:

Pesticide Action Network Netherlands heeft in week 4 van 2026 bij een 69 filialen van 6 supermarktketens geteld hoe vaak bepaalde groente en fruit producten werd

aangeboden. PAN geeft zelf aan dat het gaat om een beperkte steekproef en dat de uitkomsten een momentopname zijn. Omdat de momentopname afwijkt van vorige jaren is vergelijking lastig. Veel supermarktketens hebben ambities vastgesteld op hun omzet in aardappelen, groente en fruit. Ik ben daar blij mee en doe een beroep op hen om dit op te schalen.

40.

Hoe kan worden verklaard dat ondanks een aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) opgegeven afname in gebruik van pesticiden in de landbouw in het algemeen tussen 2020 en 2024, in de groente- en fruitsector juist een toename wordt gezien in gebruik van pesticiden?

Antwoord:

Ik ben blij om te zien dat het totale gebruik van gewasbeschermingsmiddelen afgenomen is. Het weer is van grote invloed op de ontwikkeling van ziekten en plagen. Het voorjaar van 2024 was extreem nat, nat weer, gecombineerd met hoge temperaturen zorgt voor snelle verspreiding van schimmelziektes. Dit is voornamelijk te zien in de teelt van groentegewassen en appel en peer. In die laatste twee gewassen is het gebruik van fungiciden goed voor ruim driekwart van het totale gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in die teelten, en daarmee is de invloed van het weer op het middelen gebruik groot.

41.

Welke specifiek of aanvullend beleid is gevoerd met betrekking tot de drie insecticiden deltamethrin, lambda-cyhalothrin en esfenvaleraat sinds het Compendium voor de leefomgeving in 2020 aangaf dat deze drie insecticiden "goed [zijn] voor 90 procent van het berekende risico van gewasbeschermingsmiddelen voor waterorganismen. Dit betekent dat de waterkwaliteit effectief kan worden verbeterd door de meest toxische stoffen aan te pakken (PBL 2012; 2019)" mede met het oog op het feit dat van deze drie stoffen er volgens het CBS twee zijn toegenomen in gebruik tussen 2020 en 2024 en het gebruik van deze drie stoffen bij elkaar opgeteld in kilogram ook is toegenomen?

Antwoord:

In samenwerking tussen LVVN en IenW wordt voor de KRW-stoffen die de waterkwaliteitsnormen structureel overschrijden een methodiek ontwikkeld om deze te kunnen herbeoordelen. De drie genoemde stoffen behoren tot de KRW genormeerde stoffen die hierbij worden meegenomen. De nieuwe methodiek zal volgens planning begin 2027 door het Ctgb in gebruik worden genomen.

Sinds 2016 worden voor de stoffen die het meest normoverschrijdend in water werden aangetroffen, door toelatinghouders in samenwerking met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat emissiereductieplannen (ERP's) opgesteld. Deze (vrijwillige) plannen bevatten specifieke aanbevelingen en voorschriften die bij strikte opvolging moeten leiden tot een vermindering van de concentraties van de betreffende stoffen in het water. Voor Deltamethrin en Esfenvaleraat zijn deze emissiereductieplannen beschikbaar (<https://www.toolboxwater.nl/emissiereductieplan/>).

42.

Voor welke gewasbeschermingsmiddelen is subsidie aangevraagd bij het Fonds Kleine

Toepassingen, wat is de werkzame stof van deze middelen en voor welke aanvraag is subsidie toegekend, afgewezen of nog in procedure?

Ons kenmerk
FEZ / 106770924

Antwoord:

In 2025 zijn 11 aanvragen voor subsidie toegekend, welke in onderstaande tabel zijn weergegeven. Eén aanvraag bleek uiteindelijk onvolledig te zijn en is zodoende afgewezen. De beoordelingsprocedure voor 2026 is nog niet afgerond en zal nog worden beoordeeld.

Gewas	Plaag	Middel	Werkzame stof/ biologische bestrijders
Bomen, vaste planten en zomerbloemen	Schimmels (echte meeldauw)	Maxentis	Azoxystrobin, prothioconazole
Vollegrondsgroente, bomen, vaste planten en zilveruitjes	Schimmels (Schimmelbestrijder)	Kenbyo FL	Kresoxim-methyl
Vollegrondsgroente, spruitkool	Insecten (rupsen)	Coragen	Chlorantraniliprole
Vollegrondsgroente	Herbiciden (Breedbladige onkruiden)	Lontrel 100	Clopyralid-olamine
Vollegrondsgroente en zilveruitjes	Fungicide	Kenbyo FL	Kresoxim-methyl
Vollegrondsgroente, sla	Insecten (bladluis)	Mavrik	Tau-fluvalinaat
Bloembollen bedekt, bloembollen onbedekt muv tulp en lelie	Bladluizen, trips	NEU 1153I EC (16707 N) (en afgeleide Spruizit HP (16831 N))	Pyrethrinen
Graszaadteelt, vlas, graszodenteelt	eenjarige breedbladige onkruiden en windhalm	Hussar OD	Iodosulfuron-methyl-sodium
Peer, steenvruchten en kleinfruit	peer: perenbladvlo, druif: suzuki-fruitvlieg en meerdere fruitgewassen bladluizen	Surround WP Crop Protectant	Koalin
Chinese Kool incl. amsoi, choisum, paksoi, komatsuna, tat soi, mibuna, mizuna, overige oosterse bladkolen	Koolvlieg, rups en nevenwerking op luis	Benevia	Cyantraniliprole
Kers en houtig kleinfruit	suzuki-fruitvlieg in houtig kleinfruit en kersenbladroller in kers	Exirel	Cyantraniliprole

43.

Zijn in de subsidievoorwaarden voor de pilot van Lidl over de reductie chemische bestrijdingsmiddelen in de aardappel-, aardbeien- en appelteelt afspraken gemaakt over het vervolg dat gegeven dient te worden aan de uitkomsten van het onderzoek om tot daadwerkelijke reductie in pesticidengebruik te komen, of is de subsidie enkel bedoeld voor kennisontwikkeling?

Antwoord:

De insteek van de subsidie is kennisontwikkeling en ook kennisdeling, dit in het kader van het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 (UP). Binnen haar ketens ontwikkelt LIDL kennis voor verschillende knelpunten en draagt deze vervolgens actief uit als afronding van het project.

44.

Welke door de Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) als poly- en perfluoralkylstoffen (PFAS) aangewezen stoffen in toegelaten bestrijdingsmiddelen in Nederland worden niet opnieuw beoordeeld door het Ctgb, wat is hiervan de reden en is er specifiek beleid om het gebruik van deze groep stoffen te verminderen?

Antwoord:

De herbeoordeling van het Ctgb betreft 46 middelen die de metaboliet trifluorazijnzuur (TFA) op basis van de werkzame stoffen fluopyram, fluazinam, diflufenican, mefentrifluconazol, taufluvalinaat en fluazifop-P-butyl. Het Ctgb handelt op basis van nieuwe wetenschappelijke informatie uit Denemarken specifiek over deze stoffen. Uw Kamer is hier op 19 januari 2026 over geïnformeerd (Kamerstuk 27858, nr. 739). Voor ieder gewasbeschermingsmiddel of werkzame stof geldt dat deze pas wordt toegelaten of goedgekeurd wanneer is aangetoond dat deze veilig voor mens, dier en milieu kunnen worden toegepast. Op basis van nieuwe wetenschappelijke informatie over mogelijke risico's, kunnen gewasbeschermingsmiddelen of stoffen tussentijds worden herbeoordeeld.

45.

Welke en in welke hoeveelheden zijn in Europa verboden pesticiden sinds 2015 geëxporteerd vanuit Nederland naar landen buiten Europa, al dan niet indirect via andere landen?

Antwoord:

De export van pesticiden wordt geregeld gereguleerd door een Europese verordening inzake prior informed consent (PIC). Deze procedure is gebaseerd op een mondiale overeenkomst, het Verdrag van Rotterdam ofwel PIC-verdrag. Dit onderwerp valt beleidsmatig onder het ministerie van IenW. Binnen de gestelde beantwoordingstermijn is het niet mogelijk gebleken de gevraagde gegevens te verzamelen.

46.

Voor welke producten of landen van herkomst heeft de NVWA afgelopen tien jaar risicogericht toezicht gevoerd bij haar residumetingen van bestrijdingsmiddelen in levensmiddelen en wat was het resultaat van deze verscherpte aandacht?

Antwoord:

In het kader van de verordening (EU) 2019/1793 zijn specifieke product:land van herkomst combinaties onderworpen aan verscherpt toezicht. Deze producten, landen, en de frequentie van de verplichte officiële controle zijn opgenomen in deze verordening, die ten minste eens in de zes maanden wordt herzien op basis van "nieuwe informatie over risico's en niet-naleving" (art 12). Resultaat van deze verscherpte aandacht is lastig samen te vatten over 10 jaar. Dit vanwege het feit dat deze verordening elke 6 maanden herzien wordt. Over het algemeen kan er gezegd worden dat, door het verscherpte toezicht, het percentage niet-conforme monsters voor een specifiek product:land van herkomst combinatie, afneemt zodra het in deze verordening wordt opgenomen. Waar we in de reguliere monitoring een verhoogd risico zien, verhogen we de aantallen monsters voor deze producten.

Ons kenmerk
FEZ / 106770924

47.

In hoeveel producten heeft de NVWA de afgelopen drie jaar bij Nederlandse levensmiddelenbedrijven een overschrijding van de Maximale Residu Limiet (MRL) boven de meetonzekerheid gevonden en in hoeveel van deze gevallen heeft het levensmiddelenbedrijf het product uit de handel genomen?

Antwoord:

De NVWA publiceert deze informatie jaarlijks op haar website:
<https://www.nvwa.nl/onderwerpen/voedselveiligheid/residuen-van-bestrijdingsmiddelen-in-levensmiddelen/inspectieresultaten/2024>

Jaar	Aantal overschrijdingen MRL boven meetonzekerheid	Percentage van alle monsters
2023	70	3,1%
2024	67	3,0%
2025	60	2,7%

Deze producten mochten niet verhandeld worden. De betreffende levensmiddelenbedrijven kregen een schriftelijke waarschuwing (bij overschrijding van de MRL) of een bestuurlijke boete (bij overschrijding van de MRL én een gezondheidsrisico). In al deze gevallen moesten de betrokken levensmiddelenbedrijven het betreffende product uit de handel nemen.

48.

Welke verplichting legt de NVWA aan levensmiddelenbedrijven op bij een product dat al in de verkoop is waarbij de NVWA een product test met een overschrijding van de MRL waarde boven de meetonzekerheid?

Antwoord:

In deze gevallen betreft het een product dat niet-conform is aan de wetgeving EU 396/2005 en dit mag daarom niet verder verhandeld en/of verwerkt worden door het betrokken bedrijf of eventuele afnemers. Een recall is noodzakelijk en indien van toepassing wordt er ook een rapid alert gemaakt. Het bedrijf moet verdere verhandeling stoppen; het bedrijf moet zijn leverancier(s) informeren indien zij het schadelijke of niet conforme levensmiddel hebben geleverd; het bedrijf moet zijn afnemer(s) informeren;

het bedrijf wordt verzocht de oorzaak van de overschrijding te onderzoeken en te rapporteren. Vervolgens preventieve maatregelen te treffen (bv analyse als onderdeel van ingangscontrolle) om herhaling te voorkomen; het bedrijf moet een stille recall uitvoeren (in het geval er sprake is van een gezondheidsrisico).

Zoals bij vraag 47 aangegeven kregen betreffende levensmiddelenbedrijven bovendien een schriftelijke waarschuwing (bij overschrijding van de MRL) of een bestuurlijke boete (bij overschrijding van de MRL én een gezondheidsrisico).

49.

Kan de regering toelichten wat de specifieke redenen waren voor het grote aantal ondernemers om zich vlak voor de deadline van november/december 2025 terug te trekken uit de landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (LBV-plus), waardoor 500 miljoen euro aan subsidie-uitgaven niet tot besteding kwam?

Antwoord:

De ervaring leert dat er bij beëindigingsregelingen een substantieel deel van de initiële aanvragers uiteindelijk niet kiest voor het sluiten van de veehouderijlocatie. Dit is inherent aan het vrijwillige karakter van de regelingen en de impact van een besluit om te stoppen. Zoals toegelicht in de slotwet lag de deadline voor het voldoen aan de vereisten voor de tweede deelbetaling voor veel deelnemers van de Lbv-plus in november of december 2025. Bij de aanvraag voor de tweede deelbetaling moet de veehouder aantonen dat de dieren en dierlijke mest zijn afgevoerd en moet hij het bijbehorende productierecht laten doorhalen. Dat maakt dit moment cruciaal bij de keuze om al dan niet te stoppen. Een aantal deelnemers heeft, ondanks het ontvangen van een subsidiebeschikking en ondertekenen van de overeenkomst, besloten om af te zien van deelname aan de regeling. Aangezien deelname vrijwillig is kunnen deelnemers zonder opgaaf van reden hun subsidieaanvraag intrekken. De redenen voor het afzien van deelname kunnen zeer uiteenlopend zijn: van geen afscheid kunnen nemen van het huidige (boeren)bestaan, gunstige marktomstandigheden en -vooruitzichten tot de (on)mogelijkheden voor het starten van een nieuwe activiteit op de te beëindigen veehouderijlocatie. Veelal zal sprake zijn van een combinatie van overwegingen, waarbij iedere ondernemer een individuele afweging maakt.

50.

Kan de regering toelichten om welke specifieke niet Europese Unie (EU)-conforme uitvoeringen van subsidieregelingen het gaat waarbij correcties van de Europese Commissie (EC) hebben geleid tot een storting van 20 miljoen euro in de reserve?

Antwoord:

De uitgaven hebben betrekking op de terugbetaling aan de Europese Commissie van een oninbare vordering bij de Gemeenschappelijke Marktordening Groenten en Fruit.

51.

Hoe beoordeelt het kabinet de doelmatigheid van de LBV/LBV-plus-regelingen, gelet op het grote aantal ondernemers dat zich na toekenning alsnog heeft teruggetrokken?

Antwoord:

De deelname aan de Lbv-regelingen is vrijwillig. Een ondernemer kan, na het ontvangen

van een subsidiebeschikking, besluiten om af te zien van deelname aan de regeling. Terugtrekkingen zorgen weliswaar voor minder doelbereik, maar het verslechtert niet de mate van doelmatigheid van de regeling. Immers, iedere veehouderijlocatie die deelneemt aan één van de Lbv-regelingen draagt bij aan het doel van de regeling: het realiseren van een structurele en blijvende reductie van stikstofdepositie op stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden in Nederland die geheel of gedeeltelijk overbelast zijn.

52.

Welke maatregelen neemt het kabinet om te voorkomen dat aanzienlijke budgetten pas laat in het begrotingsjaar vrijvallen en daardoor niet meer doelmatig kunnen worden ingezet?

Antwoord:

Er is veelvuldig aandacht voor het voorkomen van onderuitputting. In het Financieel Jaarverslag Rijk wordt de Rijksbrede onderuitputting geanalyseerd. Daarin is zichtbaar dat de onderuitputting in 2025 lager is uitgevallen dan in 2024. Bij LVVN is de onderuitputting toegenomen. Dit is grotendeels veroorzaakt door onderuitputting bij de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv). Deze onderuitputting is ontstaan doordat boeren hun deelname hebben ingetrokken of betalingen later hebben aangevraagd dan verwacht. Het was vooraf bekend dat deze regeling moeilijk te ramen is, maar met de ervaring van de Lbv worden de toekomstige beëindigingsregelingen beter te ramen. Ook zijn in 2025 door de Expertgroep Realistisch Ramen aanbevelingen gedaan over het voorkomen van onderuitputting. Het kabinet voert deze aanbevelingen waar mogelijk uit.

53.

Kan de regering toelichten wat de oorzaak is van de verlate parlementaire autorisatie waardoor middelen ter waarde van 1,9 miljoen euro voor de visserijsector niet tot besteding zijn gekomen?

Antwoord:

Met de Ontwerpbegroting 2025 werd € 4,5 mln. beschikbaar gesteld voor projecten voor visserij in 2025. Die begroting werd in maart 2025 geautoriseerd, waardoor vertraging is ontstaan. Met de Voorjaarsnota 2025 is vervolgens additioneel € 50 mln. beschikbaar gekomen voor meerjarige projecten. Er is de keuze gemaakt om een deel van de projecten die initieel volledig uit de € 4,5 mln. gedekt zouden worden meerjarig en in een ander uitgavenritme uit te voeren, waardoor er onderuitputting is ontstaan op de eerder beschikbare € 4,5 mln. in 2025.

54.

Kan de regering toelichten waarom de betaling van 5,2 miljoen euro aan het Nationaal Groenfonds, die aanvankelijk als opdracht was geraamd, uiteindelijk als subsidie is verstrekt?

Antwoord:

De €5,2 miljoen die het Nationaal Groenfonds over 2025 heeft ontvangen is een subsidie die is verleend voor het uitvoeren van diensten van algemeen economisch belang. Naast verscheidene opdrachten die het Nationaal Groenfonds uitvoert voor LVVN, zoals het

Investeringsfonds Duurzame Landbouw, beheert het Nationaal Groenfonds ook een fonds waarmee zij innovatieve investeringen binnen het LVVN domein mogelijk maken die niet via andere financiële instellingen verstrekt kunnen worden. Dit fonds is gevuld met een eenmalige storting van Rijksmiddelen in 1994. Deze investeringen zijn aangemerkt als van algemeen economisch belang. In eerdere jaren werden de kosten voor de uitvoering van het fonds opgevangen met de renteopbrengsten uit de verstrekte leningen, echter vanwege externe marktomstandigheden bleek eind 2025 dat dat in 2025 niet mogelijk was. Om de kosten van deze dienst te dekken en daarmee deze dienst van algemeen economisch belang voort te kunnen zetten is daarom in 2025 een subsidie verleend.

55.

In hoeverre acht de regering het begrotingsbeheer voldoende voorspelbaar, gezien meerdere posten die volgens de toelichting niet eerder geraamd konden worden?

Antwoord:

Er zijn meerdere posten die lastig te ramen zijn, maar desalniettemin is de voorspelbaarheid van het begrotingsbeheer over het algemeen goed. De posten met de grootste afwijkingen zijn met name nieuwe subsidieregelingen die meerdere onzekerheden kennen, zoals het aantal aanmeldingen, het deel van de aanmeldingen dat deelname doorzet, en het jaar van uitbetaling. Er is dan vooraf al de verwachting dat er afwijkingen zullen zitten tussen de ramingen en de uiteindelijke realisatie. Het doel is om die afwijkingen zoveel mogelijk te beperken. Door te leren van de realisatie van lopende regelingen worden afwijkingen in de toekomst naar verwachting beperkt. Op veel andere posten zijn de ramingen goed in lijn met de realisatie.

56.

Kan de regering toelichten hoe het heeft kunnen gebeuren dat er ten onrechte ontvangsten aan het ministerie van LVVN zijn toebedeeld die feitelijk bestemd waren voor de ministeries van Economische Zaken (EZ) en Klimaat en Groene Groei (KGG)?

Antwoord:

Dit betreft middelen die bestemd zijn voor zogeheten shares; dienstonderdelen die werk verrichten voor meerdere ministeries. Gezien de complexe aard van de allocatie kunnen hier kleine fouten in optreden, dat is hier het geval.

57.

Hoe verklaart de regering dat het verplichtingenbudget voor Wageningen University and Research ontoereikend was opgehoogd en welke lessen worden hieruit getrokken voor toekomstig begrotingsbeheer?

Antwoord:

De subsidie aan Wageningen Research (WR) wordt verstrekt op grond van de Subsidieregeling instituten voor toegepast onderzoek (TO2-regeling). Deze regeling schrijft voor dat de subsidie uiterlijk op 31 december verstrekt moet worden voor het volgende jaar. In de loop van het jaar waren er additionele projecten, die via de TO2 regeling aanvullend waren beschikt. Dit was ten tijde van de najaarsnota en veegbrief echter nog onvoldoende in beeld. Door beter te prognosticeren en (deel) subsidies meerjarig te verstrekken kan het begrotingsbeheer worden verbeterd.

58.

Welke verklaring geeft het kabinet voor de foutieve toedeling van ontvangsten tussen LNVN en de ministeries van EZ en KGG en welke maatregelen zijn genomen om herhaling te voorkomen?

Antwoord:

Voor de verklaring verwijs ik u graag naar het antwoord op vraag 56. De processen zijn intern nagelopen om dit in de toekomst te voorkomen.

59.

Op welke wijze zijn de NVWA-inspecties dierenwelzijn in de pluimveesector vanaf 2023 tot heden aangepast vanwege vogelgriep (zowel in aantallen als in wijze van uitvoering) en hoe verhoudt zich dit tot de werkwijze van andere controle instanties in de pluimveesector, zoals IKB en het Controle Orgaan voor Kwaliteits Zaken (COKZ), waarbij het COKZ bijvoorbeeld haar inspecties tijdens vogelgriepuitbraken wel doorgang liet vinden door bijvoorbeeld de stal niet te betreden maar de houder te vragen de situatie te filmen?

Antwoord:

In perioden waarin sprake is van vogelgriep past de NVWA, afhankelijk van de omvang en epidemiologische situatie, haar inspectiewerkzaamheden waar nodig aan. Daarbij wordt steeds gezocht naar een balans tussen het beperken van risico's op verspreiding van dierziekten en het uitvoeren van toezicht op het dierenwelzijn.

De NVWA heeft in dat kader ook gekeken naar alternatieve vormen van inspecteren. Zo is eind 2025 een pilot gestart met inspecties via videobellen. Deze inspecties werden zodanig uitgevoerd dat een fysiek bedrijfsbezoek niet nodig was. Op deze wijze kon het toezicht onder bepaalde omstandigheden worden voortgezet zonder het risico op insleep of verspreiding van vogelgriep door bedrijfsbezoeken te vergroten. In totaal zijn 27 inspecties uitgevoerd met behulp van videobellen.

De NVWA behoudt altijd de vrijheid om fysieke inspecties uit te voeren in geval van een groot risico op het gebied van voedselveiligheid, diergezondheid en dierenwelzijn. Ook ten tijde van een uitbraak van een besmettelijke dierziekte.

60.

Is het aantal gehouden dieren een selectie criterium voor wat betreft welke bedrijven geïnspecteerd worden in het risicogebaseerde inspectiebeleid dierenwelzijn van de NVWA?

Antwoord:

Het risicogerichte inspectiebeleid van de NVWA is gebaseerd op kennis van risico's en doelgroepen. Gefocust wordt op die diersoorten en locaties waar het risico het grootst wordt geacht en het meeste effect met toezicht kan worden bereikt. Het aantal gehouden dieren is één van de selectiecriteria binnen het risicogericht inspectiebeleid, maar is niet op zichzelf bepalend.

61.

Wat is de toezichtintensiteit in de jaren 2023, 2024 en 2025 op dierenwelzijn in de verschillende veehouderijsectoren zoals door de regering gerapporteerd aan de EC in

het kader van het Meerjarig Nationaal Controle Plan (MNCP), gepresenteerd overeenkomstig antwoord 209 op de feitelijke vragen bij de Begroting 2024 van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het Diergezondheidsfonds (Kamerstuk 36410-XIV, nr. 19)?

Antwoord:

Nog niet alle gegevens over 2025 zijn bekend, daarom kan de toezichtintensiteit voor dit jaar voor een aantal sectoren nog niet berekend worden.

	Aantal productielocaties			Aantal gecontroleerde productielocaties			Toezicht intensiteit		
	2023	2024	2025	2023	2024	2025	2023	2024	2025
Varkens	5162	4944		98	272		1,90%	5,50%	
Leghennen	739	698		11	138		1,49%	19,77%	
Kippen	782	778		39	41		4,99%	5,27%	
Kalveren	30106	29625	28481	333	305	249	1,11%	1,03%	0,87%
Rundvee	30106	29625	28481	364	533	547	1,21%	1,80%	1,92%
Schapen	30178	29727	28938	218	321	282	0,72%	1,08%	0,97%
Geiten	15561	15697	15851	90	77	50	0,58%	0,49%	0,32%
Eenden	37	30		6	2		16,22%	6,67%	

62.

Hoeveel dierenwelzijnsinspecties heeft de NVWA vanaf 2023 tot heden uitgevoerd op bedrijven met opfokhennen (leg), legouderdieren, legouderdieren in opfok, leggrootouderdieren, vleeskuikenouderdieren, vleeskuikenouderdieren in opfok, vleeskuikengrootouderdieren en broederijen (uitgesplitst naar vleeskuikens en legkuikens), uitgaande van enkel inspecties van bedrijfsmatig gehouden dieren en per diersoort uitgesplitst in fysieke en administratieve inspecties en onderverdeeld naar inspectiereden te weten regulier toezicht, naleefmetingen, herinspecties, inspecties van risico/toezichtbedrijven, eigen initiatief, naar aanleiding van meldingen en overig?

Antwoord:

In 2023 hebben vier inspecties bij twee broederijen van vleeskuikens plaatsgevonden. De aanleiding voor deze inspecties betrof een handhavingsverzoek. In 2024 heeft één fysieke inspectie plaatsgevonden bij een opfoklegghen (leg) bedrijf, naar aanleiding van een melding. Daarnaast heeft in dat jaar één fysieke inspectie plaatsgevonden bij een bedrijf met legouderdieren, naar aanleiding van een interne melding. Analyse van inspectieresultaten over 2025 vindt momenteel plaats en zijn derhalve nog niet beschikbaar. Deze zullen in de komende maanden gepubliceerd worden.

63.

Hoeveel dierenwelzijnsinspecties van de NVWA hebben van 2023 tot heden plaatsgevonden op bedrijven met legkippen, uitgesplitst in kooikippen, scharrelkippen, vrije uitloopkippen en biologische kippen en uitgesplitst per jaar?

Antwoord:

De NVWA maakt bij legkippen geen onderscheid in kooikippen, scharrelkippen, vrije uitloopkippen en biologische kippen. In 2023 hebben 10 inspecties plaatsgevonden op bedrijven met legkippen. In 2024 betrof dit 135 inspecties. Analyse van inspectieresultaten over 2025 vindt momenteel plaats en zijn derhalve nog niet beschikbaar. Deze zullen in de komende maanden gepubliceerd worden.

64.

Wanneer zijn voor opfokhennen (leg), legouderdieren, legouderdieren in opfok, leggrootouderdieren, vleeskuikenouderdieren, vleeskuikenouderdieren in opfok, vleeskuikengrootouderdieren en broederijen uitgesplitst naar broederijen vleeskuikens en legkuikens voor het laatste naleefmetingen uitgevoerd, hoeveel bedrijven zijn daarbij geïnspecteerd en wat was het vastgestelde naleefniveau?

Antwoord:

Voor de opfokhennen (leg) is er in 2025 en begin 2026 een naleefmeting uitgevoerd. Analyse van deze inspectieresultaten vindt momenteel plaats en zijn derhalve nog niet beschikbaar. Deze zullen in de komende maanden gepubliceerd worden. De naleefmeting bij de leg (groot)ouderdieren wordt in 2026 uitgevoerd en hiervoor zijn 22 inspecties gepland.

65.

Wat is verder bij de regering of de NVWA bekend over het naleefniveau van dierenwelzijnswetgeving in de sectoren opfokhennen (leg), legouderdieren, legouderdieren in opfok, leggrootouderdieren, vleeskuikenouderdieren, vleeskuikenouderdieren in opfok, vleeskuikengrootouderdieren en broederijen uitgesplitst naar broederijen voor vleeskuikens en legkuikens?

Antwoord:

Het ministerie en de NVWA beschikken niet over representatieve naleefcijfers voor alle genoemde sectoren. Om een betrouwbaar beeld te krijgen van het naleefniveau binnen een sector voert de NVWA naleefmetingen uit gericht op diverse diergroepen. Dergelijke naleefmetingen worden uitgevoerd op basis van een representatieve steekproef en zijn erop gericht een uitspraak te kunnen doen over de mate waarin regelgeving wordt nageleefd binnen een gehele sector.

66.

Voor de bovengenoemde pluimveesectoren waar geen naleefmeting of naleefniveau bekend is, wordt daar op een andere wijze risicogericht toezicht gehouden en zo ja, op basis van welke risicofactoren?

Antwoord:

De NVWA vertrouwt erop dat erfbetreders zoals dierenartsen, voerleveranciers en transporteurs signalen van verminderd dierenwelzijn middels een melding met de NVWA delen. Bij de erkende broederijen vindt er, minimaal jaarlijks, toezicht plaats vanuit de directie Handelstoezicht binnen de NVWA. Deze inspecties vinden fysiek plaats waarbij ook de dieren gezien worden. Bij eventuele afwijkingen met betrekking dierenwelzijn wordt er een melding gedaan.

67.

Hoeveel inspecties dierenwelzijn hebben in 2025 plaatsgevonden op varkensbedrijven, uitgaande van (indien mogelijk) enkel inspecties van bedrijfsmatig gehouden dieren en onderverdeeld in inspecties op basis van regulier toezicht, naleefmetingen, herinspecties, inspecties van risico/toezichtbedrijven, eigen initiatief, naar aanleiding van meldingen en anders?

Antwoord:

Analyse van inspectieresultaten over 2025 vindt momenteel plaats en zijn derhalve nog niet beschikbaar. Deze zullen in de komende maanden gepubliceerd worden.

68.

Hoe wordt momenteel in het toezicht de kennis gebruikt van het project Risicomodel 2022-2023 waarbij varkensbedrijven zijn geïnspecteerd op basis van een model waarmee een verhoogd risico op overtreding kan worden gevonden, hoe verhoudt dit zich tot de naleefmeting 2023-2024 op basis waarvan ook risicogericht toezicht ontwikkeld kan worden en hoeveel inspecties zijn gedaan op basis van dit risicomodel?

Antwoord:

Uit de resultaten van zowel het risicomodel als de naleefmeting is gebleken dat varkenshouders bepaalde welzijnsregels onvoldoende naleven. Het gaat hierbij om de voorschriften rondom hokverrijking, het alarmplan en de regels voor het alarmsysteem en het testen van het alarmsysteem. De NVWA heeft deze resultaten gedeeld met de sector en gepubliceerd op de website. Op basis van het risicomodel varkens zijn 50 inspecties uitgevoerd in 2022 en 2023. Voor de naleefmeting heeft de NVWA in 2023 en 2024 bij 170 locaties waar bedrijfsmatig varkens werden gehouden inspecties uitgevoerd.

Momenteel is hokverrijking in het toezicht een belangrijk speerpunt, net als de aanwezigheid van een alarmplan en alarmsysteem. In januari 2026 is de geactualiseerde brochure Hokverrijking en nestbouw materiaal voor varkens gepubliceerd en is de hokverrijkingskaart die is gebaseerd op deze brochure aan alle varkenshouders per post verzonden. In navolging van de publicatie van de brochure heeft de NVWA tot 1 juni een aangepast beleid gevoerd in het toezicht met nadruk op naleefhulp door de inspecteurs tijdens inspecties en door diverse vormen van informatieverstrekking over hokverrijking. Na een periode van waarschuwen is het reguliere interventiebeleid sinds 1 juni van toepassing.

69.

Wat heeft de NVWA vooralsnog gedaan met de in 2022, 2023 en 2024 in haar Inspectieresultaten grazers ongewijzigd uitgesproken intentie "Veel inspecties naar aanleiding van meldingen zijn nu akkoord of er zijn geen dieren aanwezig. We willen risicogerichte meldingen opvolgen. Dan kunnen we meer tijd aan andere projecten besteden."?

Antwoord:

Het beoordelen van meldingen is mensenwerk, dus de afgelopen jaren is ingezet op casuïstiekbesprekingen en kortere lijntjes tussen verschillende bij meldingen betrokken

afdelingen om het risicogerichter opvolgen van meldingen mogelijk te maken. Daarnaast wordt op dit moment door middel van een data-analyse inzicht verder verkregen in de meldingendata, met als doel ook hiermee de risicogerichte beoordeling aan te kunnen scherpen. Tot slot wordt het meldformulier voor dierenwelzijn onder de loep genomen. Als het formulier beter in elkaar zit, zal de melder zijn informatie beter kunnen overbrengen en kan de NVWA deze meldingen beter en risicogerichter beoordelen.

70.

Wat waren de bevindingen bij de dierenwelzijnsinspecties bij bedrijven met opfokhennen (leg), legouderdieren, legouderdieren in opfok, leggrootouderdieren, vleeskuikenouderdieren, vleeskuikenouderdieren in opfok, vleeskuikengrootouderdieren en broederijen (uitgesplitst naar vleeskuikens en legkuikens) en hoe vaak hebben deze bevindingen geleid tot het opleggen van een maatregel?

Antwoord:

Analyse van inspectieresultaten over 2025 vindt momenteel plaats en zijn derhalve nog niet beschikbaar. Deze zullen in de komende maanden gepubliceerd worden. Zie ook het antwoord op vraag 64.

71.

Hoeveel (administratieve) inspecties heeft de NVWA vanaf 2025 tot op heden uitgevoerd bij broederijen met betrekking tot de bepaling dat vleeskuikens binnen zes uur na het openen van de broedkast toegang moeten hebben tot voedsel en water?

Antwoord:

De NVWA heeft vanaf 2025 tot op heden geen specifieke dierenwelzijnsinspecties uitgevoerd bij vleeskuikenbroederijen gericht op de bepaling dat kuikens binnen zes uur na het openen van de broedkast toegang moeten hebben tot voer en water.

Bij de erkende broederijen vindt er, minimaal jaarlijks, toezicht plaats vanuit de directie Handelstoezicht binnen de NVWA. Deze inspecties vinden fysiek plaats waarbij ook de dieren gezien worden. Bij eventuele afwijkingen met betrekking dierenwelzijn wordt er een melding gedaan.

72.

Hoeveel overtredingen van de bepaling dat vleeskuikens binnen zes uur na het openen van de broedkast toegang moeten hebben tot voedsel en water zijn er door de NVWA geconstateerd tijdens deze inspecties bij broederijen vanaf 2025 tot op heden?

Antwoord:

De NVWA heeft vanaf 2025 tot op heden geen specifieke dierenwelzijnsinspecties uitgevoerd bij vleeskuikenbroederijen gericht op de bepaling dat kuikens binnen zes uur na het openen van de broedkast toegang moeten hebben tot voer en water.

73.

Met welke interventies (zoals een mededeling, waarschuwing, boete of corrigerende maatregel) heeft de NVWA de geconstateerde overtredingen van de zesuursnorm voor toegang tot voedsel en water bij vleeskuikens in broederijen vanaf 2025 tot op heden opgevolgd?

Antwoord:

De NVWA heeft vanaf 2025 tot op heden geen specifieke dierenwelzijnsinspecties uitgevoerd bij vleeskuikenbroederijen gericht op de bepaling dat kuikens binnen zes uur na het openen van de broedkast toegang moeten hebben tot voer en water.

74.

Hoeveel fysieke inspecties heeft de NVWA vanaf mei 2025 tot op heden uitgevoerd op de vangmethode van kippen?

Antwoord:

De NVWA heeft 3 inspecties uitgevoerd op de vangmethode van kippen van mei 2025 tot op heden.

75.

Hoeveel overschrijdingen (in totale aantallen) van de vangletselgrens van één en twee procent heeft de NVWA vanaf 2025 tot en met heden geconstateerd, uitgesplitst per jaar, type pluimvee en herkomstland?

Antwoord:

Het CBb heeft in 2025 uitspraak gedaan waardoor de NVWA niet meer handhavend kan optreden bij het constateren van (vang)letsel, daardoor zijn er ook geen maatregelen opgelegd. Letsel bij pluimvee wordt wel gemonitord bij toezicht op slachthuizen en gebruikt voor risicogericht toezicht bij het vangen.

In de gevraagde periode is in totaal 334 keer vastgesteld dat er meer dan 1% letsel in een koppel pluimvee aanwezig was, waarvan in 165 gevallen dit boven de 2% was.

Onderstaande tabel geeft een uitsplitsing per jaar, type pluimvee en herkomstland voor de koppels met percentages van meer dan 1% (dit is inclusief de koppels met >2%)

	Eenden	Legkippen	Moederdieren	Slachtkuikens	Totaal
2025	1	1	21	238	261
België			4	24	27
Denemarken			1		1
Duitsland			11	165	175
Frankrijk			4		4

Nederland	1	1	1	49	51
2026			4	69	73
België			1	16	17
Denemarken			2		2
Duitsland			1	31	32
Nederland				22	22
Eindtotaal	1	1	25	307	334

76.

Hoeveel meldingen en/of signaleringen heeft de NVWA sinds 2020 per jaar ontvangen van geaccepteerde private controle-instanties en van overige niet-geaccepteerde controle-instanties over dierenwelzijnsproblemen die in het algemeen in een diersector gesignaleerd worden, uitgesplitst per diersoort?

Antwoord:

De afspraak met de geaccepteerde kwaliteitssystemen is dat ze de vastgestelde potentiële wetsovertredingen binnen hun eigen systematiek opheffen. Ze melden alleen ernstige misstanden die ze niet binnen hun eigen reglement kunnen opheffen. De NVWA heeft geen meldingen/signalen ontvangen over dierenwelzijnsproblemen van private controlesystemen sinds 2020.

77.

Op welke wijze, in welke systemen en door wie wordt geregistreerd welke ziekten en aandoeningen zich voordoen in de varkenshouderij, melkveehouderij en kalverhouderij en in welke mate?

Antwoord:

De houder van een dier is primair verantwoordelijk voor de gezondheid van zijn of haar dieren. Daar hoort ook zorg bij ziekte bij. Primair is informatie dus op bedrijfsniveau beschikbaar. Het is geen rol van de overheid om dit centraal te registreren. Dit is anders wanneer het gaat om EU-gereguleerde dierziekten, waar lidstaten een rapportageplicht hebben richting de EU en de wereldorganisatie voor diergezondheid (WOAH). De NVWA verzorgt deze rapportage op basis van gemelde dierziekten en laboratorium-resultaten uit private labs. Zie ook www.nvwa.nl/onderwerpen/dier/dierziekten/nederland-en-europa.

Daarnaast heeft de overheid een wettelijke plicht om op bekende en onbekende aandoeningen te monitoren. Dit is ingevuld met de basismonitoring diergezondheid, uitgevoerd door Royal GD. De rapportages van de monitoring zijn openbaar en vindbaar op de website van Royal GD www.gddiergezondheid.nl/nl/Diergezondheid/Monitoring.

78.

Lopen er op dit moment onderzoeken naar ziekten en aandoeningen die zich voordoen in de varkenshouderij, melkveehouderij of kalverhouderij die door het

ministerie van LNVN (mede) worden gefinancierd en zo ja, welke?

Antwoord:

Onderzoek is een belangrijk instrument om te komen tot een hogere diergezondheid. LNVN financiert (mede) onderzoek op verschillende manieren. Zo is een wettelijke onderzoekstaak besmettelijke dierziekten (WOT-BD) belegd bij Wageningen Bioveterinary Research (WBVR). Hier wordt onderzoek gedaan naar de preventie en bestrijding van m.n. aangifteplichtige dierziekten. Daarnaast lopen beleidsondersteunende onderzoeken, bijvoorbeeld ter monitoring op antimicrobiële resistentie, evaluatie van bestrijdingsstrategieën tegen mond-en-klauwzeer, preventie van Afrikaanse varkenspest in wilde zwijnen en naar beleidsvragen rond vaccinatie tegen vogelgriep. Ten slotte financiert LNVN samen met private partijen onderzoek in zogenaamde publiek-private samenwerkingen (PPS). Dit betreft vaak meer praktijkgericht onderzoek binnen de Kennis en Innovatieagenda Landbouw, Water en Voedsel (KIA-LWV). Een overzicht van lopende en oude projecten is te vinden op de website www.kia-landbouwwatervoedsel.nl.

79.

Hoeveel varkens hadden in de periode 2020 tot en met 2025 een longontsteking, borstvliesontsteking, hersenvliesontsteking, maagzweer of navelbreuk, uitgesplitst per aandoening en jaar?

Antwoord:

Het ministerie van LNVN, de NVWA en de RVO beschikken niet over deze informatie.

80.

Hoeveel runderen hadden in de periode 2020 tot en met 2025 een longontsteking, borstvliesontsteking of maagzweer, uitgesplitst per aandoening en jaar?

Antwoord:

Het ministerie van LNVN, de NVWA en de RVO beschikken niet over deze informatie.

81.

Hoeveel kalveren hadden in de periode 2020 tot en met 2025 een longontsteking, borstvliesontsteking of maagzweer, uitgesplitst per aandoening en jaar?

Antwoord:

Het ministerie van LNVN, de NVWA en de RVO beschikken niet over deze informatie.

82.

Welke grens hanteert de NVWA in 2026 voor hittestress, uitgesplitst per diersoort, en wat is de onderbouwing daarvoor?

Antwoord:

Voor het inschatten van het risico op het ontstaan van hittestress in de wei hanteert de NVWA dezelfde criteria als afgelopen jaren a.d.h.v. temperatuur (vanaf 27oC bij paarden) of de THI (koeien bij THI 68 of hoger, schapen bij THI 71 of hoger). Deze grens is opgesteld op basis van beschikbare wetenschappelijke literatuur en veterinaire raadpleging bij praktiserend dierenartsen en dierenartsen werkzaam bij de NVWA. Er worden geen specifieke grenswaarden bij dieren gehanteerd om hittestress vast te stellen. NVWA inspecteurs en dierenartsen beoordelen de situatie ter plaatse per geval en stellen op grond van uiterlijke kenmerken zoals ademhalingsnelheid vast of er, naar hun professionele oordeel, sprake is van hittestress bij dieren.

83.

Hoeveel hittemeldingen, inspecties (zowel fysiek als telefonisch), waarschuwingen en boetes zijn er bij de NVWA tussen 2020 en 2025 geweest of uitgedeeld voor hitte bij landbouwdieren, uitgesplitst per jaar en per categorie (melding, inspectie, waarschuwing, boete)?

Antwoord:

Een overzicht van hittemeldingen, aantal inspecties naar aanleiding van deze meldingen en het type interventies is opgenomen in onderstaande tabel.

Jaar	Aantal hitte meldingen	Aantal inspecties	Aantal waarschuwingen	Aantal boetes
2020	401	119	10	2
2021	22	11	3	
2022	472	97	9	
2023	432	93	7	1
2024	228	45	6	
2025	628	98	12	2

84

Hoeveel fulltime-equivalent (fte) en hoeveel uren heeft de NVWA voor 2026 beschikbaar gesteld voor het behandelen van meldingen over hittestress en het uitvoeren van hitte-inspecties binnen haar dierenwelzijnsteams, uitgesplitst per fte en uren, en uitgesplitst per team (dierenwelzijn 1 t/m 5, dierenwelzijn vervoer, diergeneesmiddelen 1 en 2)?

Antwoord:

Voor de teams dierenwelzijn 1 t/m 5 zijn 13860 uren beschikbaar gesteld voor het behandelen van meldingen betreft dierenwelzijn. Voor team vervoer betreft dit 3000 uren. De hoeveelheid fulltime-equivalent (fte) en uren worden niet op het gevraagde detailniveau beschikbaar gesteld.

85.

Hoeveel meldingen zijn er in totaal gedaan over landbouwdieren bij de NVWA tussen 2020 en 2025, exclusief hittemeldingen, uitgesplitst per jaar, uitgesplitst per team (dierenwelzijn 1 t/m 5, dierenwelzijn vervoer, diergeneesmiddelen 1 en

2)?

Antwoord:

In de eerste tabel staan het aantal binnengekomen dierenwelzijnsmeldingen per jaar, exclusief de hitte meldingen, voor teams dierenwelzijn 1 t/m 5 en diergeneesmiddelen 1 en 2. De meldingen komen niet binnen per team, maar centraal. Daardoor is er geen afsplitsing per team te maken. Voor vervoer zijn de meldingen apart gerapporteerd in de tweede tabel.

Dierenwelzijnsmeldingen, excl. hitte meldingen, binnengekomen voor de teams dierenwelzijn 1 t/m 5 en diergeneesmiddelen 1 en 2:

Dierenwelzijnsmeldingen, exclusief hitte meldingen, binnengekomen voor de team vervoer:

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Aantal meldingen	2515	2942	2165	2443	2417	2704

Jaar	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Aantal meldingen	36	114	316	112	218	513

JAARVERSLAG

1.

Gaat het u lukken om het advies van de Commissie Genetische Modificatie (COGEM) over het Commissievoorstel over Nieuwe Genomische Technieken (NGT's) te delen voordat er over het voorstel gestemd wordt in het Europees Parlement?

Antwoord:

Ja, de COGEM heeft haar advies bijna afgerond. De plenaire stemming in het Europees Parlement staat gepland op 17 juni 2026. Ik zal u voor 17 juni per brief informeren over het advies van de COGEM of het NGT-voorstel uit de triloogonderhandelingen nog steeds de veiligheid voor mens en milieu waarborgt.

2.

Wat zijn de concrete resultaten van de regionale maatwerkaanpak in de Peel en de Veluwe in 2025 en welke aantoonbare stikstofreductie is daar al gerealiseerd?

Antwoord:

Voor de aanpak in de Peel en Veluwe is in 2025 door het vorige kabinet in totaal €600 miljoen aangekondigd. Voor beide gebieden zijn daarop integrale en concrete uitvoeringsplannen opgesteld door de vier overheidslagen waarmee men startklaar staat om snel aan de slag te gaan in de uitvoering. Deze

middelen zijn onderdeel van de LVVN-begroting voor het jaar 2026. Deze ligt momenteel nog voor behandeling en instemming voor bij de Eerste Kamer. Na goedkeuring door de Eerste Kamer kan er worden gewerkt aan het uitkeren van deze middelen om over te gaan tot de daadwerkelijke uitvoering van de aanpak in deze twee gebieden. Dit betreft onder meer inzet op stikstofreductie, natuurbehoud- en herstel en hydrologisch herstel.

3.

Hoeveel van de 37.400 hectare nieuw bos die de Landelijke Bossenstrategie beoogt te realiseren in 2030 is tot eind 2025 geplant (cumulatief 3.010 hectare) en welke maatregelen worden genomen om het tempo te verhogen gegeven de achterblijvende realisatie?

Antwoord:

De cijfers over de voortgang komen jaarlijks beschikbaar via de Voortgangsrapportage Natuur (VRN). In de 11e VRN wordt het cijfer van 3.010 hectare cumulatief vermeld. De cijfers over 2025 zijn nog niet bekend, maar zullen worden gepubliceerd in de 12e VRN later dit jaar. We verwachten daar dat de trend van de lichte versnelling zich doorzet, mede ook door de middelen die in juni 2024 door de Minister voor Natuur en Stikstof zijn toegekend aan de door de provincies ingediende maatregelpakketten.

In 2026 wordt een brede evaluatie uitgevoerd naar de uitvoering van de Landelijke Bossenstrategie. Deze komt gereed in het vierde kwartaal. Op basis van de conclusies en aanbevelingen wordt bepaald welke maatregelen zullen worden genomen om de uitvoering te verbeteren en te versnellen. Hierover wordt de Tweede Kamer ook geïnformeerd.

4.

Hoeveel verzoeken tot handhaving die betrekking hadden op welzijn van gehouden reptielen zijn er per jaar vanaf 2010 gedaan?

Antwoord:

Voor zover kan worden nagegaan zijn er geen handhavingsverzoeken met betrekking tot welzijn van gehouden reptielen ingediend sinds 2010.

5.

Hoeveel verzoeken tot handhaving die betrekking hadden op welzijn van gehouden vogels zijn er vanaf 2010 per jaar gedaan?

Antwoord:

Voor zover kan worden nagegaan zijn er drie verzoeken tot handhaving met betrekking tot welzijn van vogels ingediend. In 2024 zijn drie verzoeken ingediend.

6.

In hoeveel zaken per jaar is sinds 2010 overgegaan tot handhaving in verband met welzijn bij gehouden reptielen?

Antwoord:

In het inspectieregistratiesysteem worden overtredingen niet per diergroep geregistreerd. Veelvoorkomende tekortkomingen betroffen onder meer te kleine verblijven, het ontbreken van een adequaat dag- en nachtritme, het ontbreken van UV-verlichting en verblijven waarin dieren zich konden verwonden.

7.

In hoeveel zaken per jaar is sinds 2010 overgegaan tot handhaving in verband met welzijn bij gehouden vogels?

Antwoord:

In het inspectieregistratiesysteem worden overtredingen niet per diergroep geregistreerd. Veelvoorkomende tekortkomingen betroffen onder meer te kleine verblijven, het ontbreken van een adequaat dag- en nachtritme, onvoldoende of onjuiste zitstokken, en verblijven waarin dieren zich konden verwonden.

8.

Hoeveel verzoeken met een beroep op de Wet open overheid (Woo) kwamen er per maand vanaf 1 mei 2022 tot en met 30 april 2026 binnen bij het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN)?

Antwoord:

Een overzicht van het aantal Woo-verzoeken per maand van het kerndepartement van LVVN is hieronder te vinden.

Maand	Aantal binnengekomen Woo-verzoeken
Mei 22	13
Juni 22	20
Juli 22	13
Aug. 22	9
Sept. 22	10
Okt. 22	12
Nov. 22	12
Dec. 22	6
Jan. 23	12
Feb. 23	11
Maart 23	10
April 23	14
Mei 23	11
Juni 23	21
Juli 23	13
Aug. 23	9
Sept. 23	11

Okt. 23	17
Nov. 23	5
Dec. 23	11
Jan. 24	11
Feb. 24	5
Maart 24	5
April 24	9
Mei 24	11
Juni 24	4
Juli 24	10
Aug. 24	8
Sept. 24	5
Okt. 24	8
Nov. 24	8
Dec. 24	10
Jan. 25	23
Feb. 25	17
Maart 25	11
April 25	11
Mei 25	15
Juni 25	7
Juli 25	14
Aug. 25	10
Sept. 25	13
Okt. 25	13
Nov. 25	10
Dec. 25	14
Jan. 26	12
Feb. 26	19
Maart 26	13
April 26	13
Totaal	549

9.

Wanneer wordt het aantal binnenkomende Woo-verzoeken gezien als 'piekbelasting'? Op welke momenten sinds het inwerkingtreden van de Woo werden Woo-verzoeken niet snel genoeg afgehandeld in verband met piekbelasting?

Antwoord:

Specifieke momenten waarop verzoeken niet tijdig konden worden afgehandeld als gevolg van piekbelasting worden niet centraal geregistreerd.

Ik streef naar spoedige beantwoording van Woo-verzoeken. Dit draagt bij aan het vertrouwen van burgers en ondernemers in de overheid. Tegelijkertijd erken ik dat de afhandeling van vragen van ondernemers soms langer kan duren, bijvoorbeeld vanwege de noodzaak tot afstemming met meerdere betrokken

ministeries of partijen, of vanwege complexiteit van de vraagstukken. Dit is een praktische uitdaging die aandacht verdient. Het streven blijft echter om informatie tijdig en zo transparant mogelijk te communiceren. Voor het sneller en beter afhandelen van Woo-verzoeken zet LNVN in op verdere centralisatie van het proces in de organisatie.

10.

Welk deel van het landbouwareaal wordt gebruikt voor voedergewassen, gemeten in hectare en procentueel?

Antwoord:

Het ministerie van LNVN, de NWWA en de RVO beschikken niet over deze informatie.

11.

Welk deel van het landbouwareaal wordt gebruikt voor melkvee, gemeten in hectare en procentueel?

Antwoord:

Het ministerie van LNVN, de NWWA en de RVO beschikken niet over deze informatie.

12.

Welk deel van het landbouwareaal wordt gebruikt voor legkippen, gemeten in hectare en procentueel?

Antwoord:

Het ministerie van LNVN, de NWWA en de RVO beschikken niet over deze informatie.

13.

Welk deel van het landbouwareaal wordt gebruikt voor vleeskippen, gemeten in hectare en procentueel?

Antwoord:

Het ministerie van LNVN, de NWWA en de RVO beschikken niet over deze informatie.

14.

Welk deel van het landbouwareaal wordt gebruikt voor de varkensindustrie, gemeten in hectare en procentueel?

Antwoord:

Het ministerie van LNVN, de NWWA en de RVO beschikken niet over deze informatie.

15.

Welk deel van het landbouwareaal wordt gebruikt voor andere landbouwindustrieën, uiteengezet in een tabel in hectares en procentueel?

Antwoord:

Het ministerie van LNVN, de NVWA en de RVO beschikken niet over deze informatie.

16.

Heeft Nederland zich bij de Landbouw- en Visserijraad op dinsdag 26 mei 2026 uitgesproken tegen het voorstel voor een Europese aanpak voor het beheren van Aalscholvers, conform de aangenomen motie van de leden Kostic en Bromet (Kamerstuk 21501-32, nr. 1756)? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:

De motie van de leden Kostić en Bromet (Kamerstuk 21501 32, nr. 1756) verzoekt de regering zich te verzetten tegen Europese plannen om meer aalscholvers af te schieten of lidstaten te dwingen om aalscholvers te doden. In reactie hierop heeft de minister aangegeven dat Nederland verplichtingen tot het afschieten van aalscholvers niet zal steunen. Deze lijn heeft Nederland heeft Nederland conform de motie uitgedragen tijdens de Landbouw- en Visserijraad op 26 mei 2026 waarin door Tsjechië een diversienpunt over aalscholvers was geagendeerd. Ik verwijs hiervoor ook naar het verslag van deze raad (PM Kenmerk).

17.

Wat wordt bedoeld met de passage in de brief van de regering (Kamerstuk 21501-32, nr. 1809): "in reactie hierop wil de minister benadrukken dat Nederland verplichtingen tot het afschieten van aalscholvers niet zal steunen. Bij het komen tot een gezamenlijk Europese aanpak voor de beheersing van aalscholvers is het van belang dat deze aanpak goed onderbouwd is, daar zal de minister zich voor inzetten. Daarnaast zal de beheersing van aalscholvers altijd plaats moeten vinden binnen de kaders en doelstellingen ter bescherming van de aalscholver. In Nederland is de inzet dan ook niet om de populatie actief terug te dringen."? Betekent dit dat er geen uitvoering wordt gegeven aan het verzoek in de aangenomen motie van de leden Kostic en Bromet (Kamerstuk 21501-32, nr. 1756) om zich "te verzetten tegen Europese plannen om meer aalscholvers af te schieten", maar alleen uitvoering wordt gegeven aan het verzetten tegen verplichte afschot? Zo nee, hoe zit het dan?

Antwoord:

Nederland kan een gezamenlijke aanpak tussen Europese Lidstaten voor de aalscholver steunen. Bij de ontwikkeling van deze aanpak zal Nederland inzetten dat deze tot stand komt op basis van wetenschappelijke data en past binnen de geldende kaders en doelstellingen voor de bescherming van aalscholvers. Dit betekent dat eerst de impact van aalscholvers op lokale visbestanden in beeld dient te worden gebracht, alvorens kan worden vastgesteld of in bepaalde gebieden maatregelen nodig zijn en wat voor maatregelen mogelijk zijn. Voor Nederland geldt dat de kaders van de Vogelrichtlijn daarbij leidend zijn. En voor Nederland geldt dat dit niet kan leiden tot verplichtingen om aalscholvers af te schieten.

18.

Wat is de stand van zaken van de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) doden van dieren, die reeds in internetconsultatie is gegaan? Wordt deze AMvB nog ingrijpend gewijzigd?

Antwoord:

De concept-AMvB is van 15 januari tot en met 12 februari jl. in internetconsultatie geweest. Op dit moment worden de toets op handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en fraudebestendigheid door de NVWA en de toets door het Adviescollege toetsing regeldruk (ATR) uitgevoerd. Ik verwacht deze toetsen, waarmee de impact van de voorgenomen maatregelen verder uitgediept wordt, voor het zomerreces te ontvangen. Daarna zal ik de uitkomsten betrekken bij de verdere uitwerking van de AMvB. Ik zal de Kamer vóór het debat Dieren buiten de veehouderij en proefdieren, dat gepland staat op 3 september, informeren over het vervolg op de concept-AMvB en ga hierover graag met de Kamer in gesprek. De verdere uitwerking van de AMvB zal mede op basis daarvan plaatsvinden. De formele aanbieding van de AMvB aan uw Kamer zal derhalve op een later moment plaatsvinden.

19.

Wanneer verwacht u de AMvB doden van dieren aan de Kamer te sturen?

Antwoord:

Ik verwijs u hiervoor graag naar het antwoord op vraag 18.

20.

Hoe verhoudt de uitzondering in de concept-AMvB met betrekking tot het houden van dieren voor instandhoudingsprogramma's in dierentuinen zich tot de aangenomen motie-Kostić c.s. (Kamerstuk 36410-XIV, nr. 69) waarmee de regering wordt verzocht om een plan van aanpak te ontwikkelen voor een einde aan het doden van gezonde dieren in dierentuinen?

Antwoord:

De motie-Kostić c.s. (Kamerstuk 36 410 XIV, nr. 69), waarin de regering wordt verzocht een plan van aanpak te ontwikkelen om te komen tot een einde aan het doden van gezonde dieren in dierentuinen en de concept-AMvB met betrekking tot de uitbreiding van het verbod op het doden van dieren, treffen elkaar in de doelstelling, namelijk dat niet zomaar mogelijk mag zijn om gezonde dieren te doden. Bij het uitwerken van de concept-AMvB is dan ook rekening gehouden met de motie-Kostić c.s.. Daarbij is het goed te vermelden dat de concept-AMvB zich richt op alle gehouden zoogdieren. Daarmee reikt de concept-AMvB verder dan de wettelijke opdracht die volgt uit het amendement-Wassenberg, dat ziet op de uitbreiding van het verbod tot gehouden zoogdieren die zijn aangewezen op grond van artikel 2.2 van de Wet dieren (dieren op de huis- en hobbydierenlijst) en tot gehouden ganzen. De uitbreiding van dit verbod naar alle gehouden zoogdieren heeft namelijk ook gevolgen voor dierentuinen, waar verschillende soorten zoogdiersoorten worden gehouden. Omdat dierentuinen een belangrijke maatschappelijke rol vervullen bij de instandhouding van

bedreigde diersoorten en bij internationale fokprogramma's zal daar bij de uitwerking rekening mee gehouden moeten worden.

Aanvullend op de concept-AMvB werk ik momenteel verdere maatregelen uit om uitvoering te geven aan de motie-Kostić c.s. Ik zal uw Kamer hierover nader informeren vóór het commissiedebat Dieren buiten de veehouderij en proefdieren, dat gepland staat op 3 september.

21.

Waarom is ervoor gekozen om in de concept-AMvB over het beperken van het doden van dieren geen verbod op het doden van door particulieren gehouden vogels, zoals duiven en zangvogels, mee te nemen?

Antwoord:

Het aangenomen amendement-Wassenberg (Kamerstuk 35 892, nr. 22) ziet op een uitbreiding van het bestaande verbod op het doden van dieren naar in ieder geval gehouden zoogdieren die zijn aangewezen op grond van artikel 2.2 van de Wet dieren en naar gehouden ganzen. Vogels, zoals duiven en zangvogels, vallen niet onder deze expliciete opdracht uit het amendement.

De Kamer is op 30 maart 2023 geïnformeerd over een analyse van de handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid van een eerdere, bredere variant van het voorstel van voormalig lid Wassenberg, die betrekking had op alle gehouden diersoorten (Kamerstuk 35 398-24). In die analyse is gewezen op aanzienlijke uitvoerings- en handavingsvraagstukken bij een verbod dat ook vogels en andere diergroepen zou omvatten

22.

Op welke 'culturele, praktische en maatschappelijke overwegingen' wordt gedoeld ter onderbouwing van de uitzondering op het verbod op het doden van konijnen voor thuislacht in de AMvB over het beperken van het doden van dieren door particulieren?

Antwoord:

Bij de uitwerking van de concept-AMvB is bezien in welke gevallen uitzonderingen op het verbod noodzakelijk en proportioneel kunnen zijn. Daarbij is onder meer meegewogen, dat het kleinschalig houden en slachten van konijnen voor eigen consumptie in bepaalde gevallen een bestaande maatschappelijke praktijk is die samenhangt met zelfvoorzienend leven, kleinschalige dierhouderij en tradities binnen bepaalde groepen houders in Nederland. Zoals ik in mijn eerdere beantwoording heb aangegeven, zal ik in mijn brief voorafgaand aan het debat Dieren buiten de veehouderij en proefdieren nader ingaan op de gemaakte afwegingen rondom deze uitzondering.

23.

Welke ambtelijke adviezen zijn gegeven over het al dan niet uitzonderen van thuislacht van konijnen in de AMvB over het beperken van het doden van dieren door particulieren?

Antwoord:

Ik ben voornemens uw Kamer vóór het debat Dieren buiten de veehouderij en proefdieren nader te informeren over de concept- AMvB. Daarbij zal ik ook ingaan op de gemaakte afwegingen rondom uitzonderingen, waaronder de thuisslacht van konijnen.

24.

Wat is de stand van zaken omtrent het aangenomen amendement van het lid Kostić (Kamerstuk 36725-XIV, nr. 14) over financiering van wildopvangcentra?

Antwoord:

Dit amendement bepaalt dat het Rijk van 2025 tot en met 2029 jaarlijks € 0,9 miljoen beschikbaar stelt aan wildopvangcentra. De middelen voor het jaar 2025 zijn vorig jaar beschikbaar gesteld en zijn inmiddels verdeeld over de wildopvangcentra. De middelen voor de jaren 2026 tot en met 2029 stel ik met een subsidieregeling beschikbaar. Ik werk deze op dit moment uit. Wildopvangcentra kunnen later dit jaar een aanvraag indienen voor de subsidie. Gedurende het proces blijf ik in goed contact met de Spreekbuis Wildopvangcentra en Dierenambulances, de belangenbehartiger van wildopvangcentra in Nederland.

25.

Hoeveel fulltime-equivalent (fte) was er per maand beschikbaar bij het ministerie van LNVN voor de afhandeling van Woo-verzoeken in de periode van 1 mei 2022 tot en met 30 april 2026?

Antwoord:

Het is helaas niet mogelijk om hier een exact getal bij te noemen. Het Woo-proces van het kerndepartement van LNVN is belegd bij verschillende afdelingen en directies bij de twee kerndepartementen EZK en LNVN.

26.

Wat zijn de meerjarige plannen voor het Centrum voor Proefdiervrije Biomedische Translatie?

Antwoord:

Het Centrum voor Proefdiervrije Biomedische Translatie (Ombion) heeft het doel om betere wetenschap en nieuwe bedrijvigheid te creëren, gezondheid en veiligheid te verbeteren, stakeholders op te leiden in de transitie en tegelijkertijd dierenleed te voorkomen of te verminderen. Ombion, officieel gestart in 2025, heeft een integraal plan bestaande uit de:

- (i) transitieprojecten,
- (ii) propositieontwikkeling (het bedenken van de beste belofte (de 'propositie') voor een product),
- (iii) expertiseontwikkeling,
- (iv) spin-out-activiteiten (het verzelfstandigen van een idee of bedrijfsonderdeel) en
- (v) realisatie en inrichting van het fysieke centrum en de laboratoria van Ombion.

Alle plannen zijn samenwerkingen tussen private en publieke partijen, zowel nationaal als internationaal. De transitieprojecten richten zich voor nu op vier specifieke medische onderzoeksgebieden waarbinnen de voordelen en haalbaarheid van proefdiervrije translationele technieken worden gedemonstreerd, namelijk: ALS, taaislijmziekte, osteoartritis & reumatoïde artritis, en astma & COPD. Vanuit deze projecten worden vervolgens ook weer spin-out-activiteiten ontwikkeld. Het fysieke centrum van Ombion is gevestigd in Utrecht. De laboratoria worden momenteel ingericht. Het centrum zal zich richten op de standaardisatie en validatie van op het menselijke lichaam gebaseerde modellen en de acceptatie daarvan door regelgevende instanties. Ombion verbindt de verschillende stakeholders die betrokken zijn bij de transitie naar proefdiervrije biomedische translatie, waaronder patiëntenorganisaties, maatschappelijke partners, kennisinstellingen, overheden en bedrijven. Ombion creëert zo een ecosysteem waarin samenwerking, kennisdeling en innovatie worden gestimuleerd.

27.

Welke financiële middelen zijn, per jaar, beschikbaar gesteld voor het Centrum voor Proefdiervrije Biomedische Translatie?

Antwoord:

Voor Ombion- centrum proefdiervrije biomedische translatie- zijn de volgende financiële middelen vanuit het groeifondsbudget beschikbaar: 2026 € 10.554 miljoen, 2027 € 12.300 miljoen, 2028 € 12.809 miljoen en 2029 € 8.227 miljoen (totaal onvoorwaardelijk vanuit NGF budget € 55 miljoen, voorwaardelijk deel € 69,5 miljoen).

28.

Hoeveel van de Woo-verzoeken die bij het ministerie van LNVN zijn binnengekomen sinds het inwerkingtreden van de Woo gingen met name over gegevens van boerenbedrijven en niet over het (interne) functioneren van de overheid zelf? Hoe vaak gingen deze met name over andere ondernemingen dan agrarische bedrijven?

Antwoord:

Of een Woo-verzoek zich richt op (agrarisch) ondernemers of het functioneren van de overheid wordt niet op deze manier geregistreerd door het kerndepartement. Dergelijke Woo-verzoeken worden ingediend bij bijvoorbeeld RVO.

29.

Op welke wijze is uitvoering gegeven aan de motie Flach/Van Campen (Kamerstuk 30252, nr. 185)?

Antwoord:

Het kabinet geeft uitvoering aan de motie Flach/Van Campen langs de drie onderdelen die daarin worden genoemd.

Er wordt toegewerkt naar afrekenbare normen in 2035, maar het is van belang dat al voor die tijd stappen worden gezet. Het kabinet vindt het hierbij belangrijk dat ondernemers inzicht kunnen krijgen in waar zij staan ten opzichte van de norm en dat zij betrouwbaar kunnen aantonen dat zij aan de normen voldoen. Voor het vaststellen van emissies op bedrijfsniveau zijn verschillende methodes mogelijk, variërend van eenvoudigere rekenmethodes tot een gedetailleerde rekenmethode of (continu) meten. Deze mogelijkheden worden nader uitgewerkt. In dit kader wordt ook gekeken naar welke rol de Kringloopwijzer kan spelen. Daarbij is het relevant dat de Kringloopwijzer niet van de overheid is. Over de rol van de Kringloopwijzer vindt dan ook afstemming plaats met sectorpartijen en Wageningen University en Research die verantwoordelijk is voor de software die de berekeningen maakt. Het beheer van de centrale database ligt bij ZuivelNL. Daarnaast wordt een traject opgestart om via metingen de wetenschappelijke samenhang tussen het melkureumgehalte en ammoniakemissies verder te onderbouwen.

Binnen het kader van de Ministeriële Taskforce voor Landbouw, Natuur en Stikstof wordt een samenhangende aanpak uitgewerkt waarin ook gekeken wordt naar stimulerend en faciliterend beleid. Hierin wordt onder andere gekeken hoe ondernemers kunnen worden gestimuleerd om via managementmaatregelen aan de slag te gaan om hun bedrijfsspecifieke ammoniak uitstoot te verlagen. De Kamer wordt hierover voor de zomer geïnformeerd.

Emissiereductie wordt momenteel op nationaal niveau gemonitord met het model NEMA (National Emission Model for Agriculture). Ten aanzien van het meenemen van bedrijfsspecifieke emissies in emissie- en depositieberekeningen wordt momenteel verkend hoe dit, in samenwerking met de sector, vormgegeven kan worden.

30.

Welke concrete criteria hanteert u om te bepalen of de aangekondigde maatregelen binnen de stikstofaanpak daadwerkelijk voldoende zijn om vergunningverlening weer structureel op gang te brengen?

Antwoord:

De afgelopen jaren was het voor veel initiatiefnemers lastig een natuurvergunning te krijgen voor activiteiten met mogelijk negatieve effecten op Natura 2000-gebieden.

De aangekondigde maatregelen hebben als doel vergunningverlening weer op gang te brengen binnen de juridische vereisten van de Habitatrichtlijn. Voor elk Natura 2000-gebied moet ecologisch onderbouwd zijn dat verslechtering van habitats en soorten wordt tegengegaan en dat de instandhoudingsdoelstellingen haalbaar blijven. Dat stelt concrete eisen aan het maatregelenpakket.

Nederland telt veel Natura 2000-gebieden met uiteenlopende habitattypen, waarvan een groot deel nog te veel stikstofdepositie ontvangt. Een

maatregelenpakket is voldoende als het ecologisch aantoonbaar effectief is voor het betrokken gebied en het voldoende aannemelijk is dat de maatregelen binnen een concreet tijdpad worden uitgevoerd en het beoogde effect sorteren.

In het coalitieakkoord is afgesproken te werken aan het begrenzen van de emissieruimte en geborgde emissiereductie in alle sectoren, landbouw, industrie en mobiliteit, waardoor weer nieuwe vergunningen kunnen worden uitgegeven. Met dit pakket wil ik dat perspectief waarmaken. Dat zal niet in heel Nederland tegelijk lukken, maar gebied voor gebied.

31.

Op welke begrotingsartikelen zijn in 2025 de grootste verschillen ontstaan tussen begrote en gerealiseerde uitgaven en wat waren daarvan de concrete oorzaken?

Antwoord:

De grootste verschillen doen zich voor op artikelen 21 en 22. Op artikel 21 wordt het verschil voornamelijk veroorzaakt door de onderuitputting op de Landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (Lbv). Deze onderuitputting is ontstaan doordat boeren hun deelname hebben ingetrokken of betalingen later hebben aangevraagd dan verwacht. Op artikel 22 worden de lagere uitgaven voornamelijk veroorzaakt doordat budget is doorgeschoven naar latere jaren. Daarnaast is de realisatie lager dan de begroting doordat middelen zijn overgeheveld naar andere begrotingsonderdelen, zoals naar het Provinciefonds.

32.

Hoeveel bedrijven hebben zich in 2025 aangemeld voor vrijwillige beëindiging en hoeveel daarvan liggen binnen vijf kilometer van Natura-2000 gebieden?

Antwoord:

De Lbv is gesloten per 2 december 2023. De Lbv-plus en de Lbv kleinere sectoren zijn gesloten per 21 december 2024. Dit maakt dat er in 2025 géén aanvragen zijn ingediend voor de Lbv-regelingen. Voor de actuele stand van zaken verwijst ik u naar de website [Lbv en Lbv-plus actueel | RVO.nl](https://www.rvo.nl/nieuws/2024/12/21/lbv-plus-en-lbv-kleinere-sectoren-gesloten)

33.

Op welke wijze wordt binnen de beëindigingsregeling van veehouderijen geprioriteerd tussen verschillende bedrijven?

Antwoord:

De Lbv-regelingen kennen depositiedrempels voor deelname. Dat betekent dat de veehouderijlocatie van een aanvrager minimaal een bepaalde mate van depositie moet veroorzaken op stikstofgevoelige, overbelaste N2000-gebieden in Nederland. Voor de Lbv-plus is dit 2500 mol per jaar. Voor de Lbv is er per betrokken Natura 2000-gebied een specifieke drempelwaarde vastgesteld. Binnen de Lbv kleinere sectoren wordt gewerkt met de drempelwaarden van zowel de Lbv als de Lbv-plus. Voor de Lbv-plus en Lbv kleinere sectoren geldt dat subsidiebeschikkingen worden afgegeven op basis van 'wie het eerst komt, wie het eerst maalt'. De opzet van de Lbv is zo vormgegeven dat bij overtekening

moest worden gerangschikt op kosten-efficiëntie (euro per mol reductie). Deze situatie van overtekening heeft zich daadwerkelijk voorgedaan. Gelet op de omvang en urgentie van de stikstofproblematiek hebben kabinet en Kamer ervoor gekozen het budget op te hogen, zodat alle Lbv-aanvragen die aan de voorwaarden voldeden konden worden gehonoreerd.

34.

Wanneer komt een bedrijf al dan niet in aanmerking voor de beëindigingsregeling?

Antwoord:

Een veehouder komt op grond van de Lbv-regelingen in aanmerking voor subsidie voor de definitieve en onherroepelijke sluiting van een veehouderijlocatie indien het gaat om een veehouderij met productierecht of met diersoorten behorend tot de kleinere sectoren en wanneer de veehouderijlocatie een minimale stikstofdepositie kent zoals toegelicht in het antwoord op vraag 33. Een veehouder komt verder niet in aanmerking voor subsidie indien een aantal specifieke bepalingen van de meststoffenwet zijn overtreden zoals het houden van meer dieren of produceren van meer fosfaat dan waar rechten voor aanwezig waren.

Voorts geldt er binnen de Lbv-regelingen een aantal afwijzingsgronden:

- Als de aanwezige productiecapaciteit niet onafgebroken gedurende vijf jaren voorafgaande aan de subsidieaanvraag op bedrijfseconomisch gangbare wijze is gebruikt;
- Als de veehouder zich al heeft verplicht om de veehouderijlocatie te sluiten of daarmee al is begonnen;
- Als de veehouder (latente) ruimte voor stikstofdepositie via extern salderen beschikbaar heeft gesteld aan derden of een andere eigen veehouderijlocatie;
- Als de veehouder niet voldoet of niet heeft voldaan aan de normen van de Europese Unie of de wettelijke vereisten voor het drijven van het betrokken type veehouderij.

Om daadwerkelijk de subsidiegelden te ontvangen moet een veehouder gedurende het subsidietraject aan een serie vereisten voldoen om te komen tot de definitieve en onherroepelijke sluiting van de betrokken veehouderijlocatie.

35.

Op welke criteria wordt geselecteerd voor een bedrijf om in aanmerking te komen voor de beëindigingsregeling?

Antwoord:

Indien een veehouderijlocatie voldoet aan de voorwaarden zoals genoemd in het antwoord op vraag 34 kan het deelnemen aan de Lbv-regelingen.

36.

Is het praktisch en juridisch mogelijk om bij de beëindigingsregeling van veehouderijen aanvullende prioriteringscriteria mee te nemen, zoals niet-dierwaardige stallen of stallen met grotere risico's voor de volksgezondheid?

Antwoord:

De staatssteunkaders voor de landbouw maken het mogelijk om steun te verlenen voor het sluiten van productiecapaciteit om dier-, plant- of volksgezondheidsredenen of sanitaire, ethische of milieuredenen. Dat betekent dat er juridisch mogelijkheden zijn om bij een toekomstige beëindigingsregeling aanvullende criteria mee te nemen. Praktisch gezien is dit echter complex. In de eerste plaats is het complex om voor al deze terreinen objectieve criteria vast te stellen die gelden voor een beoogde doelgroep aan veehouderijlocaties. Dit is noodzakelijk met het oog op het gelijkheidsbeginsel: de staatssteun in de vorm van subsidie moet proportioneel zijn en open staan voor alle ondernemers die aan de objectieve criteria voldoen. Het toevoegen van criteria kan er onbedoeld voor zorgen dat ondernemers buiten de boot vallen. In de tweede plaats kunnen doelen en criteria met elkaar in botsing komen, waardoor een regeling minder gericht kan worden (effectiviteitsrisico). In de derde plaats leidt een stapeling van criteria tot een zeer ingewikkeld proces in de uitvoering, waardoor een regeling minder doelmatig kan worden (efficiëncyrisico). Dit maakt dat een stapeling van criteria niet wenselijk is.

37.

Welke rol ziet u voor plantaardige eiwitten in het versterken van de voedselzekerheid?

Antwoord:

Plantaardige eiwitten maken onderdeel uit van een gevarieerd en gezond eetpatroon. Het kabinet heeft de ambitie om in 2030 een balans te bereiken in de gemiddelde eiwitconsumptie van 50% dierlijk en 50% plantaardig, ten opzichte van circa 60% dierlijke eiwitten in 2025. Dit draagt bij aan klimaat-, biodiversiteits- en gezondheidsdoelen, zonder dat dit ten koste gaat van de leveringszekerheid van bijvoorbeeld soja op de korte termijn.

Het ministerie van LNV financiert onderzoeksprogramma's, zoals die van de Nationale Wetenschapsagenda (NWA), om de teelt en productie van plantaardige eiwitten in Nederland klimaatbestendiger en biodiversiteitsvriendelijker te maken en stimuleert de cultivatie van plantaardige eiwitten via de ecoregeling binnen het GLB. Voor een meer plantaardig eetpatroon zet LNV zich in op consumentenvoorlichting en activatie, het verduurzamen van de voedselomgeving en een groter aanbod van plantaardige eiwitten. Dit wordt ondersteunt met onderzoek via de WUR (o.a. de Eiwitmonitor), en het werk van het Voedingscentrum.

38.

Wanneer wordt het Landelijke Crisisplan Voedselzekerheid naar verwachting afgerond en met de Kamer gedeeld?

Antwoord:

Het Landelijk Crisisplan Voedselzekerheid (LCP-V) wordt naar verwachting in september 2026 inhoudelijk afgerond. Het plan wordt ingebracht voor finale afstemming in verschillende nationale crisisgremia in oktober-december. Het wordt begin 2027 met de kamer gedeeld.

39.

Wat waren de meest voorkomende punten waarop aanvragen voor het Investeringsfonds Duurzame Landbouw afgewezen werden?

Antwoord:

Om in aanmerking te komen voor een financiering uit het Investeringsfonds Duurzame Landbouw (IDL) moeten aanvragers een bedrijfsplan indienen dat voldoet aan een aantal criteria. Naast reductie van stikstofemissie moet het bedrijfsplan ook bijdragen aan minimaal 4 van de volgende duurzaamheidsdoelen: minder gewasbeschermingsmiddelen en biociden; minder broeikasgassen; minder nitraat uitspoeling; toename biodiversiteit; betere bodem, circulaire inzet van veevoer en verbetering van diergezondheid en -welzijn.

Meest voorkomende reden van afwijzen is gelegen in het feit dat de afgewezen aanvragen weliswaar duurzame stappen en/of investeringen zijn, maar dat de combinatie van maatregelen en investeringen niet op voldoende doelen een verbetering levert. Het bedrijfsplan kwalificeert dan niet als een integrale om- of doorschakeling van de bedrijfsvoering.

40.

Waarom wordt er ingezet op het gebruik van Renure terwijl dit voor extra stikstof op landbouwgrond kan zorgen?

Antwoord:

Circulair gebruik van meststoffen (zoals Renure) draagt bij aan het verminderen van mestoverschotten, het verlichten van de druk op de mestmarkt, het beter benutten van waardevolle nutriënten uit eigen mest en zorgt voor minder afhankelijkheid van kunstmest. Er is een maximum voor de hoeveelheid stikstof uit Renure die per jaar gebruikt mag worden van 80 kilogram stikstof per hectare op landbouwgrond, bovenop de norm voor stikstof uit dierlijke mest van 170 kg stikstof per hectare. De totale stikstofgift mag echter niet hoger zijn dan de totale stikstofgebruiksnorm (stikstof uit dierlijke mest en stikstof uit andere meststoffen, zoals kunstmest). De totale hoeveelheid stikstof die aangewend mag worden op landbouwgrond verandert door de toepassing van Renure dus niet. Of neemt hiermee niet toe. Het Joint Research Centre van de Europese Commissie heeft daarbij aangetoond dat het gebruik van RENURE niet leidt tot extra risico op stikstofverliezen naar het grond- en oppervlaktewater.

41.

Kunt u toelichten op basis van welke feitelijke trends de ambitie om naar 15 procent biologisch landbouwareaal in 2030 te groeien haalbaar wordt geacht, aangezien het areaal eind 2024 op 5,1 procent stond?

Antwoord:

Ik ben het met u eens dat op basis van de huidige trends de groei van het areaal ruim onvoldoende is om de ambitie te behalen. Daarom werk ik naar aanleiding van de motie Bromet (Kamerstuk 36 800 XIV, nr. 32, dd 19 maart 2026) aan een plan om de groei te versnellen. Hierover zal ik u voor de zomer informeren in lijn met het dictum van de motie.

42.

Waarom ligt de realisatie van nieuw bos met 3.010 hectare nog ver achter op de doelstelling van 37.400 hectare in 2030?

Antwoord:

In de 11e Voortgangsrapportage Natuur wordt als belangrijkste redenen de aanhoudende onzekerheid over de lange termijn financiering en de lange doorlooptijden van projecten (o.a. door verwerving van grond en vergunningstrajecten) aangegeven.

In 2026 wordt een brede evaluatie uitgevoerd naar de uitvoering van de Landelijke Bossenstrategie. Deze komt gereed in het vierde kwartaal. De Tweede Kamer wordt geïnformeerd over conclusies.

43.

Hoeveel hectare bos moet jaarlijks nog worden gerealiseerd om de doelstelling van 37.400 hectare bos in 2030 te halen?

Antwoord:

Er resteert voor de periode vanaf 2025 tot 2030 een opgave van ongeveer 34000 hectare. De cijfers over 2025 zijn nog niet bekend, maar zullen worden gepubliceerd in de 12e Voortgangsrapportage Natuur later dit jaar.

44.

Welke concrete maatregelen zijn genomen om de bescherming en instandhouding van de grutto te verbeteren?

Antwoord:

Nederland heeft eind 2024 acht maatregelen aangekondigd naar aanleiding van een aanmaningsbrief van de Europese Commissie vanwege onvoldoende invulling van de verplichtingen uit de Vogelrichtlijn. In 2025 zijn in samenwerking met provincies en stakeholders belangrijke stappen gezet in de uitvoering van de maatregelen ter bescherming van de grutto.

De aanwijzingsbesluiten voor aanvullende instandhoudingsdoelen in Vogelrichtlijngebieden zijn eind 2025 vastgesteld, waardoor deze juridisch direct doorwerken in vergunningverlening en planvorming. De verdere implementatie volgt via aangepaste beheerplannen in 2026-2027.

Daarnaast is subsidie verleend voor het Grutto Kuikenoverleving Project (2026-2030), dat wordt uitgevoerd door de Rijksuniversiteit Groningen. Het onderzoek richt zich op factoren die de kuikenoverleving beïnvloeden, zoals voedselaanbod,

predatie en grondgebruik, en moet bijdragen aan effectiever beheer en herstel van de gruttopopulatie.

In december 2025 is door het ministerie van LVVN en alle twaalf provincies de Intentieverklaring Aanvalsplan Grutto ondertekend. LVVN en de provincies werken nu aan een afsprakenkader voor het Aanvalsplan, deze moet halverwege 2026 gereed en ondertekend zijn.

45.

Welke rol speelt dierenwelzijn in de aangekondigde evaluatie van het jacht- en faunabeheerstelsel?

Antwoord:

Op dit moment wordt uitvoering gegeven aan de aangenomen Kamermotie (Kamerstuk 33576, nr 455, 3 juli 2025) die oproept tot het laten uitvoeren een uitgebreide externe, onafhankelijke evaluatie van het huidige stelsel van jacht en faunabeheer, waaronder het effect op dierenwelzijn, de financiële aspecten en de uitvoerbaarheid ervan, door een deskundig extern bureau. In de opdracht die aan het geselecteerde bureau is gegund zijn de in de motie genoemde aspecten expliciet opgenomen als toetsingscriteria aan de hand waarvan wordt geanalyseerd in hoeverre het stelsel doeltreffend en doelmatig is. In de evaluatie wordt zowel gekeken naar het welzijn van individuele dieren, voor zover daar informatie over beschikbaar is, als naar soorten en populaties.

46.

Welke maatregelen acht u noodzakelijk om de klimaatdoelen te behalen?

Antwoord:

Hiervoor is een combinatie van meerdere maatregelen nodig op het gebied van landbouw en landgebruik om te komen tot reductie. Hier kan gedacht worden aan een combinatie van maatregelen, zoals het stellen van bedrijfsspecifieke emissiedoelen voor stikstof en klimaat in combinatie met een ondersteuningspakket voor managementmaatregelen en innovatie worden de boeren. Aanvullend kan gedacht worden aan de maatregel voor het vrijwillige beëindigen van agrarische ondernemers en extensivering. Afsluitend kan gedacht worden aan een divers aantal maatregelen, zoals de maatregelen die volgen uit de aanpak van veenweide, minerale landbouwbodems en de bossenstrategie.

47.

Op welke wijze is uitvoering gegeven aan de motie Flach/Van der Plas (Kamerstuk 32802, nr. 120) inzake het beperken van de reikwijdte van het begrip 'emissiegegevens' in de milieu-informatierichtlijn?

Antwoord:

Voor het antwoord op de aanpak van andere landen verwijs ik naar de brief van de minister van BZK inzake openbaarmaking van emissiegegevens van PM juni 2026 / PM Kamerstuknummer.

48.

Kunt u toelichten waarom bij de Landelijke beëindigingsregelingen veehouderijlocaties (Lbv)-regelingen sprake is van een onderuitputting van 483,4 miljoen euro en wat de redenen zijn voor het feit dat veel ondernemers hebben besloten zich alsnog terug te trekken?

Antwoord:

De deelname aan de Lbv-regelingen is vrijwillig. Deelnemers aan de Lbv-regelingen dienen verschillende stappen te doorlopen om hun veehouderijlocatie definitief en permanent te beëindigen. Ook na het ontvangen van een subsidiebeschikking kan de ondernemer nog besluiten om toch af te zien van deelname aan de regelingen, waardoor er onderuitputting kan plaatsvinden. Deelnemers kunnen hierbij zonder opgaaf van reden hun subsidieaanvraag intrekken. Dat dit gebeurt is gebruikelijk bij vrijwillige beëindigingsregelingen. De redenen voor het afzien van deelname kunnen zeer uiteenlopend zijn: van geen afscheid kunnen nemen van het huidige (boeren)bestaan, gunstige marktomstandigheden en -vooruitzichten en de (on)mogelijkheden voor het starten van een nieuwe activiteit op de te beëindigen veehouderijlocatie. Veelal zal sprake zijn van een combinatie van overwegingen, waarbij iedere ondernemer een individuele afweging maakt

49.

Wat zijn de belangrijkste oorzaken van de onderuitputting binnen de LVVN-begroting in 2025 en welke concrete budgetten zijn hierdoor niet tot besteding gekomen?

Antwoord:

De oorzaak van onderuitputting binnen de LVVN-begroting verschilt per onderwerp. Bij de Landelijke beëindigingsregelingen veehouderijlocaties was er € 483,4 mln. onderuitputting doordat veel ondernemers hebben besloten om zich terug te trekken. Op het apparaatsbudget was er onderuitputting doordat vacatures minder snel konden worden vervuld dan verwacht. Op de subsidieregeling brongerichte verduurzaming vond onderuitputting plaats (€ 19,9 mln.) doordat er weinig inschrijvingen waren voor de regeling. Door marktontwikkelingen en vertraging in de uitvoering hebben minder trajecten tot aankoop geleid dan vooraf was verwacht, wat leidt tot een onderuitputting van € 18,3 mln. voor de Grondbank. De verplaatsingsregeling verliep langzamer dan verwacht. In 2025 was er € 17,4 mln. onderuitputting op deze regeling.

50.

Kunt u toelichten welke specifieke risico's voor het behalen van de beleidsdoelen op het gebied van landbouw en natuur zijn geïdentificeerd als gevolg van de reorganisatie en de structurele taakstelling van 14,3 procent op het kerndeptement?

Antwoord:

Als gevolg van de taakstelling en reorganisatie is het risico dat er – ten minste voor de looptijd van de reorganisatie – minder capaciteit beschikbaar is voor het werken aan de beleidsdoelen van LVVN dan wenselijk is, omdat het de

krimpopgave en de reorganisatie impact hebben op de organisatie en daarmee indirect ook op de beleidsdoelen. De reorganisatie is erop gericht om voor de lange termijn een duurzame organisatie te creëren die in staat is om succesvol beleid te ontwikkelen.

51.

Hoeveel middelen zijn in 2025 besteed aan het versterken van regionale en plantaardige voedselketens?

Antwoord:

Vanuit de LVVN-begroting is er in 2025 budget besteed aan de stimulering van biobased teelt (€ 1,5 miljoen) en Bean Deal (€ 15k) waarmee direct is bijgedragen aan het aanjagen en opschalen van plantaardige gewassen en ketens. Daarnaast waren er nog alternatieve financieringsstromen zoals die van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en die van medeoverheden.

52.

Welk deel van de grond in Nederland wordt momenteel gebruikt voor landbouw, gemeten in hectare en procentueel?

Antwoord:

Uit de meest recente cijfers van het CBS blijkt dat in 2025 1.793.757 hectaren in Nederland wordt gebruikt als cultuurgrond ([StatLine - Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar regio](#)).

Dit is iets meer dan 40% van het totaal oppervlakte van Nederland.

53.

Hoe wordt de ambitie om 15 procent van het landbouwareaal voor biologische doeleinden te gebruiken gehaald?

Antwoord:

Het kabinet wil de consumptie van biologische en duurzame producten stimuleren en doet dat door het actieplan 'Groei van biologische productie en consumptie' voort te zetten. Vanuit het actieplan worden verschillende maatregelen uitgevoerd, zoals de subsidieregeling 'Vergroten afzet biologische landbouwproducten' (Vabiola), een landelijke consumentencampagne en uitvoering van een kennisagenda. U wordt voor de zomer geïnformeerd over de stand van zaken van het actieplan. Daarnaast werk ik aan een versnellingsplan naar aanleiding van de motie Bromet (Kamerstuk 36 800 XIV, nr. 32, dd 19 maart 2026). Ik zal u over dit versnellingsplan voor de zomer informeren.

54.

Welk jaarlijks groeipercentage van biologisch areaal is vanaf 2026 nodig om het doel van 15 procent in 2030 alsnog te halen?

Antwoord:

In 2025 was het biologische landbouwareaal volgens de cijfers van Skal 102.538 hectare en daarmee 5,7% van het biologische landbouwareaal. Daarmee zou het biologische areaal van 2026 tot en met 2030 met gemiddeld 1,9% van het

Nederlandse landbouwareaal moeten groeien om in 2030 uit te komen op 15%.

55.

Welk percentage van de publieke voedselinkoop bestond in 2025 uit plantaardige producten?

Antwoord:

Voor de contracten die binnen de rijksinkoopcategorie Consumptieve Dienstverlening vallen is het aandeel ingekochte plantaardige eiwitten gemiddeld 45 - 50%, met een enkele uitschieter naar boven (65%) en naar beneden (30%). Een rijksbreed percentage is niet beschikbaar. LVVN werkt samen met RVO aan een monitoring hierop.

56.

Hoeveel jonge boerenbedrijven die steun ontvingen zijn biologische boerenbedrijven?

Antwoord:

Hierover heb ik momenteel geen data. Ik zal dit laten uitzoeken en u hierover voor de zomer informeren in de brief over de stand van zaken van het actieplan.

57.

Kunt u aangeven bij hoeveel natuurgebieden in 2025 nog een Kritische Depositiewaarde (KDW) wordt overschreden?

Antwoord:

Het RIVM publiceert jaarlijks de actuele totale stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. De laatste rapportage dateert van 1 oktober 2025.*

In de rapportage (en bijbehorende databestanden) is te vinden dat van de 131 stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden, 117 gebieden minimaal één habitat bevatten waarvan de KDW wordt overschreden. Die berekening is gebaseerd op emissies uit het jaar 2023.

[*Monitor stikstofdepositie in Natura 2000-gebieden 2025 | RIVM](#)

58.

Kunt u toelichten welke concrete onderzoeken en pilots voor natuurmonitoring in 2025 zijn uitgezet om te voldoen aan de aanvullende verplichtingen uit de Europese Natuurherstelverordening (NHV)?

Antwoord:

Op 26 juni zal u het Ontwerp-Natuurplan ontvangen. Hierin heb ik voor alle ecosystemen die onder de verordening vallen opgenomen wat er nodig is om aan de monitoringsvereisten invulling te geven, en waar relevant welke onderzoeken en pilots ik daarvoor heb uitgezet. Dit betreft onder anderen de reeds gepubliceerde onderzoeken van Wageningen Marine Research naar het Nederlandse mariene ecosysteem,* het rapport van het Planbureau voor de Leefomgeving over de monitoring van groen en boomkronen** en het advies

over de monitoring van de Boerenlandvogelindex.*** Ook zijn er een aantal onderzoeken uitgezet waar publicatie nog volgt, zoals naar de monitoring van bestuivers, de aanwezigheid van habitattypen buiten N2000 en de monitoring van indicatoren voor bosecosystemen.

**Natuurherstelverordening en het Nederlandse mariene ecosysteem: stand van zaken voor de relevante habitattypen en habitats van soorten - Research Portal - Wageningen University & Research)*

***Monitoring groen en boomkronen | Planbureau voor de Leefomgeving)*

****Advies maatregelen en monitoring ten behoeve van boerenlandvogeldoelen in de Natuurherstelverordening | Sovon Vogelonderzoek*

59.

Kunt u toelichten waarom het aandeel lumpsumopdrachten binnen de totale opdracht van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) in 2025 is uitgekomen op 44 procent, terwijl de vastgestelde norm voor een doeltreffend opdrachtenpakket 80 procent bedraagt?

Antwoord:

Het aandeel van lumpsumopdrachten is flink gedaald doordat de GLB-opdracht van jaarlijks ongeveer € 100 mln. is opgenomen als flexibel te financieren opdracht. De GLB-opdracht leent zich door toegenomen complexiteit van deze opdracht in de uitvoering in de huidige periode (na 2021) minder goed voor lumpsum-financiering dan in de vorige GLB-programmaperiode.

60.

Bij welke uitvoeringsorganisaties, fondsen of subsidieregelingen ziet u in de verantwoording de grootste risico's op ondoelmatige of inefficiënte besteding van publieke middelen?

Antwoord:

Het beoordelen van de doelmatigheid en doeltreffendheid van uitvoeringsorganisaties en subsidieregelingen is een belangrijk en continu proces. Hiervoor wordt onder andere het instrument van de periodieke rapportage benut. Specifiek over 2025 zijn er zowel door LVVN zelf als door de ADR en Algemene Rekenkamer geen grote risico's geconstateerd.

VERANTWOORDINGSONDERZOEK ALGEMENE REKENKAMER

1.

Kunt u toelichten welke middelen voor natuur, landschap en gebiedsgericht werken in 2025 niet tot besteding zijn gekomen en wat daarvan de oorzaak was?

Antwoord:

Op artikel 22 Natuur, visserij en gebiedsgericht werken is € 884 mln. uitgegeven in 2025. De vastgestelde begroting voor dit artikel was € 1.160 mln. Het verschil van € 276 mln. wordt met name verklaard doordat middelen naar latere jaren

zijn geschoven. Dit komt bijvoorbeeld doordat betalingen in latere jaren plaatsvinden, of doordat er vertraging was in de uitwerking van een regeling. Daarnaast zijn er middelen overgeheveld naar andere begrotingsonderdelen, bijvoorbeeld naar het Provinciefonds of naar RVO. Een deel van de middelen is niet tot besteding gekomen omdat er sprake is van onderuitputting. Dit geldt onder meer voor de groundbank, de verplaatsingsregeling en wind op zee middelen.

2.

Kunt u aangeven welke concrete resultaten in 2025 zijn geboekt op het gebied van biodiversiteitsherstel, landschapselementen, natuurkwaliteit, groenblauwe dooradering en robuuste natuurverbindingen?

Antwoord:

In de periode 2020 t/m 2025 zijn in het kader van Programma Natuur maatregelen genomen ten behoeve van herstel van 93.000 hectare natuur. Voor 15% van het areaal leiden de maatregelen tot uitvoering in fase 2 van Programma Natuur; voor 85% van het areaal zijn de maatregelen reeds uitgevoerd. Bijna 50% van alle maatregelen is opgeleverd in 2025.

Ook is er in 2025 ingezet op het borgen, faciliteren en versterken van draagvlak, zodat aanleg, beheer, behoud, herstel en monitoring van landschapselementen in het landelijk gebied ten behoeve van groenblauwe dooradering duurzaam worden ondersteund. LVVN stimuleert en faciliteert verschillende partijen in de uitvoering door middel van kennisontwikkeling en -verspreiding, communicatie, netwerkbeheer ism RVO, en het bieden van financiële middelen voor aanleg, herstel en beheer. Financiële bijdragen hebben geleid tot aanleg en herstel van houtige, kruidenrijke en natte landschapselementen op gronden van Staatsbosbeheer (bij afronding opdracht: 67 ha houtwallen en -singels, 56 km heggen, bomenrijen en natuurvriendelijke oevers, 334 poelen, en 443 bomen) en in provincies verspreid over Nederland (bij afronding subsidie: 99 ha bosjes, weides en poelen, 258,5 km (voeder)hagen, bomenrijen, houtsingels en natuurvriendelijke oevers, en 5556 bomen, en bij het ANLb ongeveer 18.000 hectare in beheer voor groenblauwe dooradering), en tot een overzicht van landschapselementen in het landschapsregister (LASREG) en tot een netwerk van betrokken partijen.

In 2025 is voor het verbeteren van natuurkwaliteit buiten natuurgebieden, gewerkt aan het ontwikkelen van beleid voor basiskwaliteit natuur (BKN). Hiervoor is in elke provincie een pilot opgezet waarin provincie, gemeente en waterschap samen met het rijk het BKN beleid ontwikkelt. Verder heeft in 2025 een kennisprogramma onder andere de BKN in het bebouwde gebied concreet uitgewerkt (<https://www.samenvoorbiodiversiteit.nl/toolbox/basiskwaliteit-natuur/rapport-basiskwaliteit-natuur-bebouwde-omgeving.pdf>). De ontwikkeling van BKN in pilots en kennisprogramma loopt nog door tot 2028.

Tot slot rapporteren Rijk en provincies jaarlijks over resultaten van (gedecentraliseerde) natuurbeleid in de Voortgangsrapportage Natuur. Voor 2025 verschijnt deze eind dit jaar.

3.

Kunt u aangeven of er in 2025 middelen voor natuur, landschap of gebiedsgericht werken zijn doorgeschoven naar latere jaren? Zo ja, om welke bedragen, regelingen en redenen gaat het?

Antwoord:

Er zijn middelen op artikel 22 Natuur, visserij en gebiedsgericht werken doorgeschoven naar latere jaren. De grootste schuiven zijn:

- Vanwege vertraging in de aankoop van gronden is er voor de Nationale Grondbank € 37 mln. van 2025 naar 2027 geschoven.
- Er is € 29 mln. doorgeschoven naar latere jaren voor de regeling Samenwerking in veenweidegebieden en Natura 2000-overgangsgebieden, zodat de begroting aansluit bij de geplande uitbetalingen van de subsidieregeling.
- Maatwerkcasussen voor piekbelasters hebben een langere doorlooptijd dan voorzien. Er is daarom € 24 mln. uit 2025 naar latere jaren geschoven.
- Er is € 15 mln. doorgeschoven in de middelen voor ANB, vanwege vertraging in de besluitvorming.

4.

Kunt u toelichten welke knelpunten in 2025 zijn geconstateerd in de uitvoering van natuurherstel, landschapsbeheer en gebiedsgerichte maatregelen bijvoorbeeld door juridische onzekerheid, beperkte uitvoeringscapaciteit of vertraging in gebiedsprocessen?

Antwoord:

In de uitvoering van natuurherstel, landschapsbeheer en gebiedsgerichte maatregelen zijn in 2025 enkele knelpunten in de uitvoering in 2024 geconstateerd die de voortgang tijdelijk beïnvloeden. Over voortgang en de knelpunten is de Tweede Kamer op 19 december 2025 nader geïnformeerd in een kamerbrief (bijlage bij Kamerbrief 36 600 XIV, nr.11) en in de Voortgangsrapportage Natuur (bijlage bij Kamerbrief 33576-472). Deze uitdagingen zijn echter onderkend en worden actief aangepakt.

De belangrijkste knelpunten zijn:

- **Juridische onzekerheid:** tijdelijke vertraging van vergunningverlening voor investeringsmaatregelen. Ook lopen staatssteunprocedures voor nieuwe regelingen, zoals herwaardering.
- **Beperkte uitvoeringscapaciteit:** De krapte op de arbeidsmarkt en de complexe, tijdsintensieve aard van gebiedsprocessen. Daarnaast vraagt het creëren van draagvlak bij ondernemers meer aandacht.
- **Gebiedsprocessen:** De uitvoering van gebiedsmaatregelen vraagt om zorgvuldige afwegingen en blijvende betrokkenheid van alle partijen wat leidt tot een langere voorbereidingstijd.

5.

Kunt u toelichten hoe in 2025 is gewerkt aan structurele financiering van beheer van natuur, landschap en landschapselementen en hoe wordt voorkomen dat middelen vooral beschikbaar zijn voor aanleg maar onvoldoende voor langjarig beheer?

Antwoord:

Het programma agrarisch natuurbeheer heeft als doel om zowel het Agrarisch natuur- en landschapsbeheer stapsgewijs uit te breiden als het stelsel te versterken door het verbeteren van clustering van beheer, verzwaring en de invoering van contracten met een langere looptijd. In de periode van groei wordt gewerkt met extra investeringen om het mogelijk te maken voor collectieven en agrariërs om het beheer te verzwaren en worden bijvoorbeeld het doelenkader verbeterd en de voorwaarden voor langjarige contracten uitgewerkt. Tijdens deze fase van groei nemen de investeringsmiddelen gefaseerd af ten gunste van middelen voor beheer via het ANLb. Na de zomer wordt aan de Tweede Kamer een brief verstuurd met daarin beschreven de voortgang van het agrarisch natuurbeheer.

6.

Kunt u aangeven welke stappen in 2025 zijn gezet om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen beter te registreren, te monitoren en handhaafbaar te maken, mede in het licht van signalen dat een aanzienlijk deel van de regels volgens de Algemene Rekenkamer in de praktijk moeilijk handhaafbaar is?

Antwoord:

In 2025 zijn gesprekken gevoerd met de sector over de ontwikkeling van een (privaat) benchmarkinginstrument. Vervolgens is eind 2025 subsidie verleend voor uitvoering van onderzoek om de ontwikkelingsrichtingen en technische eisen voor zo'n systeem in kaart te brengen. Op basis hiervan kan ICT infrastructuur gebouwd worden. Doel van het instrument is om telers en adviseurs hun inzet van gewasbeschermingsmiddelen tussen jaren en met elkaar te laten vergelijken zodat zij kunnen sturen op het reduceren van hun milieu impact. Om deze milieu impact nog beter inzichtelijk te maken is ook door de sector gewerkt aan de doorontwikkeling van de Milieu Indicator Gewasbescherming, met ondersteuning van mijn ministerie.

7.

Hoe wordt gewaarborgd dat het te ontwikkelen (privaat) benchmarkinginstrument waarin telers hun geregistreerd middelengebruik gaan delen, als onafhankelijke autoriteit gaat opereren terwijl deze door de sector zelf wordt opgezet?

Antwoord:

De juiste governance structuur van het instrument 'benchmarking' is een constant onderwerp van gesprek met de sector. Hier moet aandacht zijn voor het publieke belang, alsmede voor de private moeite die in het instrument gestoken is. De bedoeling is dat telers specifiek en direct na kunnen gaan hoe hun middelengebruik zich verhoudt tot dat van de 'benchmark', waardoor

minder gebruik van middelen wordt bevorderd.

8.

Welke concrete verbetermaatregelen gaat u naar aanleiding van dit verantwoordingsonderzoek treffen en binnen welk tijdpad worden deze uitgevoerd?

Antwoord:

In het rapport van het verantwoordingsonderzoek stelt de AR twee onderwerpen centraal: regelgeving gewasbeschermingsmiddelen en stikstofpakket Ministeriële Commissie Economie en Natuur (MCEN). De punten waarbij de AR aanbevelingen heeft gegeven of zorgen heeft geuit betreft, naast de hiervoor twee genoemde onderwerpen, een onvolkomenheid in de bedrijfsvoering: het autorisatiebeheer van het financieel systeem.

- Regelgeving gewasbeschermingsmiddelen: de AR concludeert dat een deel van de onderzochte regels voor juist gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in open teelten niet of onvoldoende controleerbaar en handhaafbaar is. Voor de bewuste regels is de kritiek bij de ministers van LNVN en IenW bekend en wordt actie ondernomen voor verbetering van de controleerbaarheid.

De aanbeveling om betrokken organisaties vroegtijdig te informeren over wetgevingstrajecten voor een toets op handhaafbaarheid, uitvoerbaarheid en fraudebestendigheid voert LNVN reeds uit. Immers, dit is al sinds 2016 een verplichting voor departementen.

Ten aanzien van de aanbeveling om te bevorderen dat telers de regels kennen, wordt gewezen op de verplichte opleiding voor het bewijs van vakbekwaamheid (spuitlicentie). Hierin is de geldende wet- en regelgeving een vast onderdeel. Tegelijkertijd wordt herkend dat etiketvoorschriften op gewasbeschermingsmiddelen complex kunnen zijn. Om dit meer hanteerbaar te maken voor telers, heeft LNVN het Ctgb inmiddels opdracht gegeven om restrictiezinnen digitaal te ontsluiten.

Bij de aanbeveling van een centraal spuitregister is de inzet van LNVN gericht op het doorontwikkelen van een benchmarksysteem door de sector. Dit systeem stelt telers in staat om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen voor hun eigen bedrijf te registreren en te vergelijken tussen verschillende jaren en met andere telers. Het inrichten van een centraal spuitregister bij het Rijk zou dit systeem doorkruisen. Echter, op dit moment loopt ook een beroep bij de Raad van State omtrent de eerder door de rechtbank Noord-Nederland aan de minister van LNVN opgelegde verzamelplicht van gegevens uit spuitregisters die door agrarische ondernemers worden bijgehouden. De Raad van State heeft aangegeven dit beroep in het tweede kwartaal van 2026 te willen behandelen. Duidelijkheid in deze procedure over de interpretatie van de betrokken verplichting in de Verordening gewasbeschermingsmiddelen (EG) zal bepalen welke route LNVN in dit dossier zal volgen.

- Stikstofpakket MCEN: LNVN onderschrijft de conclusie van de AR dat Nederland

niet volledig van het stikstofslot komt met de maatregelen die opgenomen waren in het start- en vervolgpakket waartoe door het Kabinet-Schoof is besloten. Zowel de bestaande wettelijke stikstofdoelen als de emissiereductiedoelstellingen die het vorige kabinet heeft gepresenteerd, zouden immers niet worden behaald met de twee pakketten. Dit inzicht was ook bekend bij de vorige minister van LVVN, die dit reeds benoemde in haar brief van 16 september jl. De conclusie van de AR en de reflecties van kennisinstellingen worden betrokken bij besluitvorming over een effectief en samenhangend maatregelpakket.

- Autorisatiebeheer financieel systeem: de monitoring op de voortgang bij EZK, de eigenaar van het systeem, wordt verder versterkt. Streven is om deze onvolkomenheid dit jaar op te lossen.

9.

Kunt u toelichten op welke specifieke aannames en berekeningen van het kennisconsortium bestaande uit het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), Deltares en Wageningen University and Research (WUR) de conclusie is gebaseerd dat de stikstofaankpak van het kabinet-Schoof onvoldoende zou zijn om de vergunningverlening op gang te brengen?

Antwoord

Het PBL heeft namens het kennisconsortium een reflectie op de plannen van het kabinet Schoof gepubliceerd.* Hierin stellen zij (onder slide 2) dat de reflectie geen uitspraak kan doen over 'Nederland van het slot', maar alleen kijkt naar de effecten van de voorgestelde maatregelen op bijvoorbeeld de stikstofdepositie.

De reflectie concludeert dat de voorgestelde stikstofaankpak onvoldoende is om aan de wettelijke doelen (omgevingswaarden) voor 2030 en 2035 te voldoen. Die conclusie kan worden getrokken omdat de voorgestelde emissiereductie minder is dan benodigd volgens berekening van het RIVM.**

*[Reflectie op MCEN-maatregelenpakket spoor 2](#)

***Voor een nadere onderbouwing van de berekeningen, zie: [Gevolgen uitspraak Greenpeace voor het doelbereik | RIVM](#)*

10.

Kunt u toelichten waarom eind 2025 slechts 14 Programma Aanpak Stikstof (PAS)-melders een onherroepelijke vergunning hadden, terwijl op dat moment 1.364 meldingen voldeden aan de criteria om voor een oplossing in aanmerking te komen?

Antwoord

- De aanpak van het legalisatieprogramma dat liep van 2022-2025 ging uit van legalisatie door middel van bronmaatregelen. Deze aanpak heeft slechts gezorgd voor de legalisatie van 7 PAS-melders. 7 andere PAS-melders zijn opgelost door een andere route. Dat is zeer teleurstellend.
- Dit beperkte effect heeft 3 redenen gehad namelijk:

- o De doorlooptijd voor het opzetten en uitvoeren van een regeling is lang en gecompliceerd geweest en de opbrengst in stikstofreductie van de regelingen kwam pas erg laat ter beschikking.
- o Daarnaast moet de ruimte die vrijkomt uit een bronmaatregel niet noodzakelijk zijn om behoud van Natura 2000-gebieden te borgen. Gedurende de uitvoering van het eerste legalisatieprogramma werd duidelijk dat gezien de staat van de natuur op veel plekken meer depositiedaling in de Natura 2000-gebieden nodig was om behoud te borgen (additionaliteit). Hierdoor kon stikstofruimte uit bronmaatregelen niet meer betrokken worden bij een vergunningsaanvraag.
- o Daar waar ruimte betrokken kan worden bij een vergunning moet de ruimte ook op exact dezelfde hexagonalen matchen met de depositie van een PAS-melding. Er is nauwelijks sprake van passende ruimte voor PAS-melders.
- Dit alles zorgde ervoor dat legalisatie met bronmaatregelen onvoldoende resultaten heeft opgeleverd.
- Er is een nieuwe aanpak ontwikkeld die gericht is op maatwerk. Het doel is om op bedrijfsniveau te kijken naar hoe het bedrijf met een PAS-melding weer in een legale situatie kan komen. De verwachting is dat dit gedurende de looptijd van de opvolger van het legalisatieprogramma tot veel meer PAS-melders met een structurele oplossing zal leiden.

11.

Kan uiteengezet worden welke emissie- en lozingsbronnen de grootste risico's vormen voor het niet halen van de Kaderrichtlijn Water (KRW)-doelen?

Antwoord:

In 2025 heeft de Landsadvocaat een analyse uitgevoerd naar de stand van zaken van de risico's met betrekking tot de KRW. Deze analyse is met de Kamer gedeeld (kamerstukken 27625, nr. 716). Uit deze analyse blijkt dat Nederland voor de meeste doelen aan de KRW kan voldoen, doordat deze doelen ofwel bereikt zullen zijn, ofwel een beroep op een legitieme uitzondering kansrijk lijkt. Daar waar doelen niet gehaald worden doordat maatregelen die feitelijk niet onmogelijk zijn, achterblijven, is een beroep op een uitzondering juridisch gezien minder robuust. Dit betreft volgens de Landsadvocaat met name de normoverschrijdingen voor nutriënten, aan de uitspoeling van nutriënten gerelateerde metalen, gewasbeschermingsmiddelen en in mindere mate ook de biologische doelen (namelijk vooral waar die gekoppeld zijn aan de negatieve effecten van gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten). Er blijft ook een significante groep gevallen over waarin niet op voorhand gezegd kan worden hoe kansrijk het inzetten van een uitzondering is.

12.

Hoeveel extra kosten worden verwacht voor waterzuivering?

Antwoord:

De Kamer zal voor de zomer worden geïnformeerd over de resultaten van een studie naar de kosten voor het zuiveren van grondwater voor drinkwater wanneer de emissies van stoffen uit bestrijdingsmiddelen naar het water gelijk blijven.

13.

Kunt u toelichten hoe de toename van de bezetting bij de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) met 475 fulltime-equivalent (fte) in 2025 zich verhoudt tot de voorgenomen bezuinigingen op de apparaatsuitgaven uit het Hoofdlijnenakkoord?

Antwoord:

Conform de SGO lijn die is afgesproken levert de NVWA haar bijdrage aan de apparaat-taakstelling uit het HLA Schoof. In de jaren 2025 t/m 2029 0,5% per jaar oplopend naar 2,5% in 2029. Daarnaast heeft de NVWA in 2025 veel meerwerk opdrachten ontvangen vanuit nieuwe wet- en regelgeving, zoals voor Vapes, Mest, Ontbossing en Cyber security. Tot slot heeft de NVWA in 2025 additionele middelen vanuit het Coalitieakkoord Rutte IV ontvangen om de taken en middelen verder in balans te brengen

14.

Hoe wordt de uitvoeringsverordening ((EU) 2023/564) die telers verplicht om vanaf 2027 digitaal hun spuitregisters bij te houden deze registratieplicht bij telers gecontroleerd en gehandhaafd?

Antwoord:

Telers hebben nu reeds de verplichting om een gebruiksregistratie bij te houden. Met de inwerkingtreding van uitvoeringsverordening ((EU) 2023/564) wordt het verplicht om deze registratie digitaal bij te houden. In de praktijk houden de meeste telers deze gebruikstelers al digitaal bij. De NVWA controleert telers reeds op het bijhouden van een correcte gebruiksregistratie, dit verandert niet.

15.

Worden de gegevens van telers die digitaal hun spuitregisters bijhouden vanuit de overheid centraal verzameld? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:

De verplichting om gebruiksgegevens digitaal te registreren betreft puur de registratie door de teler zelf. Deze digitale registratie kan gebruikt worden voor de verplichte CBS-gebruiksenquête waarvoor telers gegevens dienen aan te leveren. De verplichting voor het bijhouden van gebruiksgegevens in digitale vorm uitvoeringsverordening ((EU) 2023/564) geeft geen directe aanleiding om gegevens centraal te verzamelen.

16.

Hoe wordt uitvoering gegeven aan de in 2023 aangenomen motie van het lid Tjeerd de Groot (Kamerstuk 21501-32, nr. 1528) en de in 2025 aangenomen motie van het lid Podt (Kamerstuk 27858, nr. 728) waarin wordt opgeroepen tot

centrale registratie van het professioneel bestrijdingsmiddelengebruik op percelen en coördinatie door een onafhankelijke autoriteit?

Antwoord:

Zoals eerder aan uw Kamer gemeld (Kamerstuk 27858-734) wordt gewerkt aan een benchmarkingsystematiek als invulling van deze moties. Hierbij is aangegeven dat de data van professioneel middelengebruik in het benchmarkingsysteem privaat beheerd wordt en dit systeem voorziet in jaarlijkse rapportages met geaggregeerde gegevens over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in teelten, onder andere te gebruiken bij beleidsevaluaties en statistiekverplichtingen. Voor handhavende diensten is toegang tot (individuele) gegevens een belangrijk streven, daarom wil ik de mogelijkheden daartoe onderzoeken. Dit vraagt om een gedegen uitwerking. Ik zal dit ook bespreken in het kader van het convenant.

17.

Op welke wijze geeft Nederland uitvoering aan de Statistics on agricultural input and output (SAIO)-verordening?

Antwoord:

Voor elk onderdeel van de SAIO zijn er EU-implementatieverordeningen aangenomen, waarmee een praktische en inhoudelijke invulling gegeven wordt over wat er precies aan SAIO-cijfers geleverd dient te worden per lidstaat. Het Centraal Bureau voor de Statistiek is primair verantwoordelijk om deze gegevens aan te leveren aan Eurostat (het Europees statistisch bureau te Luxemburg) namens Nederland. Zowel het CBS als Eurostat publiceren de gegevens op hun eigen websites.

18.

Hoe kan Nederland voldoen aan de verplichting om de correcte gebruiksdata bij de Europese Unie aan te leveren als ongeveer 50 procent van de in Nederland verkochte bestrijdingsmiddelen op onverklaarbare wijze uit de gebruiksgegevens verdwijnt?

Antwoord:

Het SAIO-onderdeel gewasbescherming bestaat uit twee delen. De afzetcijfers en de gebruikscijfers. Deze hebben niet dezelfde scope. De insteek van de statistiek over de verkochte gewasbeschermingsmiddelen is om volledig te zijn. Bij de gebruikscijfers is dat niet zo. Het gebruik hoeft niet voor alle gewassen opgevraagd te worden. Ook zijn er middelen die buiten de landbouw gebruikt worden, die buiten de SAIO-scope vallen. In Nederland wordt het gebruik buiten de landbouw als klein ingeschat door strengere regelgeving.

19.

Op welk gedeelte van de Nederlandse telers en landbouwareaal ziet de SAIO-rapportageverplichting?

Antwoord:

De vereiste dekking staat beschreven in artikel 4 lid 5 in de SAIO. Voor de

monitoring van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen geldt een transitie, conform artikel 14 in de SAIO. Voor verslagjaar 2026 bestaat een verplichte lijst van gewassen (via EU-implementatieverordening 2023/1537), die door elke EU-lidstaat gehanteerd dient te worden. Op EU-niveau dekt deze lijst (aangevuld met grasland, dat niet op de EU-lijst staat) 75 procent van het landbouwareaal in de EU. Concreet zal CBS dezelfde gewassen uitvragen als in 2024 aangevuld met zonnebloemen en wijndruiven die op de gemeenschappelijke lijst staan in de conventionele landbouw. In de biologische teelt beperken het zich tot de gemeenschappelijke lijst. In het najaar van 2027 zal het CBS evalueren of er met deze lijst de vanaf 2028 verplichte 85% gehaald wordt of dat er nog aanpassingen nodig zijn voor 2028.

20.

Welke Europese lidstaten hebben aantoonbaar effectievere handhavingssystemen voor gewasbeschermingsmiddelen en wat kan Nederland daarvan leren?

Antwoord:

De NVWA heeft in Europees verband regelmatig contact met handhavende instanties in andere lidstaten. Door het grote verschil waarop handhaving en wet- en regelgeving in andere lidstaten geregeld is, kan er niet gesteld worden dat het ene land betere handhaving heeft dan het andere. Geleerde lessen uit contacten met andere lidstaten neemt de NVWA mee om haar eigen handhavingssystemen vorm te geven of om suggesties te doen om beleid aan te scherpen.

21.

Waarom is de doelstelling in het jaarplan van de NVWA gewijzigd van '90 procent van de regels worden nageleefd' naar 'vermindering van blootstellingsrisico's'?

Antwoord:

Voortschrijdend inzicht. Het was een ambitieus doel, maar het is een overschatting van de bijdrage die NVWA kan leveren aan het verhogen van de naleving. Het verhogen van de naleving hangt af van vele factoren, waaronder de intrinsieke motivatie en het kennisniveau van een teler, heldere, eenduidige wetgeving en passende sancties. Toezicht & handhaving zit aan het eind van de keten en toetst in de praktijk in hoeverre aan de wet,- en regelgeving voldaan wordt. De primaire verantwoordelijkheid voor correcte naleving van wet,- en regelgeving ligt bij de teler en de sector zelf.

22.

Kunt u toelichten wat de oorzaak is van de daling in de naleving van regels voor gewasbeschermingsmiddelen naar 68 procent in 2025, terwijl de eerdere doelstelling van de NVWA was gesteld op 90 procent?

Antwoord:

De doelstelling van 90% naleving was ambitieus en doet geen recht aan de rol en mogelijkheden van het toezicht (de NVWA). Uit inspectiegegevens blijkt dat de naleving op het gebied van gewasbescherming, die afhankelijk is van vele

factoren (zie vraag 21), structureel rond de 70% schommelt.

23.

Waarom kon bij de 'Tijdelijke subsidieregeling sanering garnalenvisserij' niet worden aangetoond dat aan de subsidievoorwaarden was voldaan en welke controlemechanismen ontbraken?

Antwoord:

Bij de subsidieaanvraag zijn twee verklaringen niet opgevraagd. Deze verklaringen hebben betrekking op het feit dat de begunstigde de subsidie niet inzet voor de vervanging of modernisering van een hoofd- of hulpmotor van een vissersvaartuig en dat de begunstigde op de hoogte is dat er documenten (zoals vergunningen) worden ingetrokken die bij het schip horen dat wordt gesaneerd. Inmiddels zijn alle verklaringen ontvangen en kan RVO voort met de subsidievaststellingen.

24.

Kunt u toelichten welke concrete maatregelen zijn getroffen naar aanleiding van de geconstateerde fout van 19,7 miljoen euro door het niet naleven van aanbestedingsregels bij artikel 22?

Antwoord:

De fout van €19,7 miljoen is een zgn. geëxtrapoleerde fout. Hierbij heeft de ADR de bevindingen uit hun steekproef op inkopen toegepast op de rest van de data. In het inhuurproces heeft de ADR geconstateerd dat kandidaten (in deze: potentiële inhuurkrachten) zijn aangenomen die niet voldoen aan de eisen zoals opgeschreven in de offerteaanvraag. LVVN houdt zich aan het door het IUC aangepaste proces. Per 1 mei jl. is een nieuwe werkwijze geïntroduceerd dat op verschillende plekken in het inhuurproces voor meer grip zorgt. Het inhuurformulier wordt aangepast waardoor minder ruimte is voor een grote hoeveelheid eisen en door deze in overleg met de inkoper te beperken tot duidelijke, objectief toetsbare en SMART-geformuleerde minimeisen. In het offerteformulier geeft de leverancier aan bij zowel de eisen als de wensen op welke wijze de kandidaat hieraan voldoet. In het beoordelingsformulier licht de beoordelaar per aangeboden kandidaat toe op welke wijze de kandidaat voldoet aan de eisen en wensen. Daarnaast wordt per kandidaat aangegeven of er een verificatiegesprek heeft plaatsgevonden waardoor deze te herleiden zal zijn uit de beoordeling. Het IUC controleert of de voornemens te gunnen kandidaat voldoet aan de gestelde eisen.